

dictos subiungens ait, Sathanā minime potuisse sancto Iob irrogare mala, si deus nollet: q̄ lōge est a sensu uel intelligētia eius, hac poterit ratiocinatione ipse conicere. Illū itaq̄ percunctor, an adulterii homicidia, rapinas, & id genus inique facta uelit deus, an nolit. Si rē spōdet: ablit, eiusmodi iniustissima opera deū uelle. Illa enim ne fiat intensissime prohibet, facta odit, punit tormentis, quoad durant & sū persunt inielectari nō cessat. Illa ergo nō uult deus. Quomodo enī ea uellet peruersa & iniqua facinora: quæ nulli uelle licet: & talia siquidē uelle: scelus est immane. Bene quidē & optime. At cum omnia quæ pertulit sanctus Iob, huiusmodi foret: rapina, latrocinia, homicidia, mutilationes, cōcussiones, conflagrationes, & incendia: quæ oīa prohibita erant diuina lege naturali & humana. Certū est enī Sabæos abigendo, pecora Iob, & occidendo gladio pastores (sicut rēxtus loquitur) cōtra triplicem illam egisse legem: & pari iure Chaldaeos de quibus dicitur in litera.

Chaldaei fecerunt tres turmas, & inuasērunt camelos, & tulerunt eos: necnon & pueros percusserunt gladio. Nec minus existimet Iacobus Sathanam ipsū prohibiti saltē legibus naturali & diuina, mala illa procurare per homines ut perpetrarentur: nē oīū greges cum opilionibus pueris conflagratione consumeret, ac incendio domos & liberos Iob perderet: sed & corpus Iob ne ulceribus areretur. Hæc haud dubie agēs demon: legē naturæ transgrediebatur & diuinā, in deū peccās. Mala igitur hæc omnia Iob illata, cū rapinæ aut latrocinia erāt, homicidia & iniustissima grauamina: quoniam modo uolebat illa deus? aut facie illa nolebat: aut de nullis sceleribus dici potest q̄ illa nolit. quod nullatenus admittendū est. Vnde manifeste colligitur facta illa esse nolente deo: cuius oppositū docet Faber. Neq̄ his obuiat aut iuuat illū: q̄ Deus Sathanæ dixerit. Ecce uniuersa quæ habet Iob in manu tua sunt: tñ in eū ne extendas manū tuā. his nāq̄ uerbis pura de signatur permissio: qua iuste ipsū Iob tentandi potestātē demoni concessit deus, quæ admodū & alios permittit exerceri. quod exprimit super hoc loco diuus Gregorius inquitens. Sathanæ uoluntas semp̄ iniqua est: sed nunq̄ potestas iniusta: quia a semetipso uoluntatē habet: sed a deo potestatem. Quod enim ipse inique appetit: hoc deus fieri nō nisi iuste permittit. & iterū. Hostem nostrū deus permittit: & retinet, relaxat: et refrēnat, alia ad tentandū dat alio ad affligendū.

M.

Iob. I.

Lib. 2. mora. cap. 21

Ibid. cap. 25

sed ab alijs religat. In marginali uero expositione sic legitur. Nō petitione diaboli prouocatus deus uincitur: sed hosti cōcedit ad dolorem & ad deceptionem suā qd̄ famulo prosit. Hæc sibi, Quibus euidenter constat quæ diximus. Sathanā uidelicet inisse & in suū malū p̄ insanabilem inuidiā eius, et procurasse et pegisse cōtra naturā legem ac diuinā, quæcūq̄ presentis tentatiōis facta sunt. Quādo igitur prohibitus ne sic ageret erat q̄ simpliciter nō impediuit eū deus ea exeq̄ quæ iniustissime petebat et uolebat, mera permissio dei fuit q̄ fateor signorū unū esse diuinæ uoluntatis: q̄ iniqua illa mala Iob illata (quæ deemonis et Sabæorū ac Chaldeoꝝ opa erāt) et modis omnibus p̄ctā) quoad rem ipsam seu penā uoluit deus. Iob autem illa simpliciter uelle nō tenebatur: sed ad meritōꝝ cumulum sat illi erat, uelle fortiter et æquanimiter eiusmodi mala, si inferrentur sustinere. Ceterū quoniā hic oīno a dei uoluntate separāt Faber eius permissiōnem, ita ut quæ solū permittit deus, illa uelle non dicatur: propterea eum in his cōcutite pronunciamus. Vnde quīs Iob mandatum esset (quemadmodū et alteri cuiq̄) nulla frangi aduersitate, et sic simpliciter deus patientiā Iob uolebat: id est dei erat uoluntas, ut sic humane salutis hostē deuinceret: nō tamē cōcedendū q̄ illata ipsa tormenta et damna deus alia uoluntate uellet, q̄ quæ permissio nuncupatur. Quod ut Iacobus intelligat, & ab errore liberetur: mouerit illoꝝ: magis nequāq̄ Iob aucthorē fuisse. nō erant ergo eius opera: sed statim demonis et hominū iniquoꝝ. Nō dicat proinde ex nunc, Si attēdis Iob mala: illa uolebat deus. solū nāq̄ uolebat deus opa Iob: quæ erāt fortis tolerantiā, paciētia inuicta, longanimitas, humilitas, et ceterarū: quæ in eo erāt uirtutū opa, cum gratiā, actiue. Opera autē uniuersa q̄ respectū creaturæ nō nisi peccata sunt: ne utiq̄ deus dicitur aliter q̄ permissiōne uelle. Et propterea qd̄ adiecit Faber, dicēs. Qñ ex parte utroꝝq̄ cōtingit etc. nō solū cui disteparatū are p̄nti oīno est, et importunum uerbū: sed ea parte qd̄ dicitur de dei permissiōne, plant falsū: cum neq̄ penā illiusmodi actio peccatū est neq̄ passio: qd̄ cōtingit, qñ secundū iustitiā punitiue leges p̄ illius ministros insignuntur peccatē: q̄s gratas hnt qui patiuntur, sic q̄ nollent illas nō inferri. et ita nō nō uolunt patientiæ uirtutē propter illius bonū, sed etiā ipsa flagella nō propter se tamen, sed ob aliud magis dilectum, q̄ hntiōi penā: malum sit in se odibile aut nocium. Sed lectoꝝ. ista te dicitur, nō mī-

Iob. I.

O

Mm iij

20.199.
cap. 19.

Natalis Beda In Iacobi Fabri Commentariis,

¶ Pilato Christus dicens: Nescis quia potestate habeo crucifigere te &c. ignoratiz accusandus erat: quia credebatur se habere illam potestatem.

20.200.

¶ Condemnas seipsum Pilatus ait: Et potestate habeo dimittere te. Et uerum est quod habebat potestatem a deo crucifigendi eum: sed non habebat potestatem dimittendi eum: ceu rei probauit euentus.

20.300.

¶ Quod dominus Pilato dixit: Non haberes potestatem aduersum me &c. perinde est, ac si diceret. Nequaquam potestate Cæsaris posses me crucifigere: sed potestate tibi de cœlo data a patre meo.

20.400

¶ Pilatus cum suis, scilicet ministris, erat ut uirga diuinæ iustitiæ ad mysterium redemptionis faciendum: & paulo post. Quod exinde quærebatur Pilatus dimittere eum: hoc sane suæ potestati tribuebat: sed quid posset, & quid non posset ignorabat.

20.500.

¶ Sed inquit: cum a deo hanc haberet potestatem Pilatus, & esset et patris et christi uoluntas ut crucifigeretur: quomodo ergo Pilatus habuit peccatum, qui potestate sibi data hoc fecit, quod deus uoluit: habuit sane peccatum, quia non ob uoluntatem eius a quo ipse a domino intellexerat se habere potestatem, hæc fecerat, et facturus erat quod fecit postea sed studio obsequendi placendiq; hominibus, aut timore hominem offendendi: propter quod regem glorie crucifixit.

20.900

¶ Vbi est nunc Pilati uox illa præsumptionis: Potestatem habeo dimittere te: Quasi diceret. Faber, hoc non poteras o Pilate.

20.700

¶ Non semel in his lapsus est Faber. In primis asserere, Pilati nullam a hoine potestatem iudicariam in christu habuisse: ueritati scripturæ plane dissouit. Verè enim a Cæsare de criminibus alijsq; ad officij præsidis pertinētibus cognoscendi et iudicij ferendi autoritatē habebat innocentes, scilicet absoluenti, et damnandi fontes. Et quoniam Aplo teste, non est potestas nisi a deo: quæ autē sunt a deo, ordinata sunt usque adeo, ut omnis in terris potestas de sursum uere sit: proinde Pilato respondit dñs: Non haberes potestatem aduersum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. qd his firmat Augusti. uerbis. Vbi non respondebat Pilato christus: sicut ouis subleuatur. ubi respondebat: sicut pastor docebat. Discamus ergo quod dixit: quod et per Aplm docuit: quia non est potestas nisi a deo. et rursum. Tale quippe deus potestatem dederat Pilato: ut esset etiā sub Cæsaris potestate. quapropter inquit. Non haberes aduersum me potestatem ullam, id est quātulacūq; habes: nisi hoc

Tracta. sup
Ioan. 11.
Roma. 15

In euangelium Iohannis Cap. XIX. CCXXXII

ipsum quod quid est tibi esset datum desuper. Dicere autē potestatem quod Pilatus in christu dñm habuit, a solo deo, et non per hominem accepisset: error uerū oīno est. Quis enim nisi deus decreuisset christu ipsum passuru illeq; oblatu est quia uoluit: quod tamē egit pilatus, cæteriq; oēs innocens christi morte procurantes: permissio dei mera fuit: quæ admodu paulo ante de malis quæ sustinuit Iob dictu est. Vnde super hoc loco Chrysostomus. Hoc enim inquit datum est: hoc est concessum. ac si diceret: permissit hoc fieri deus, et hoc quod meritis dicit Chrysostomus: Si enim positu deus Pilatu uoluisse occidere christu: hoc illi fuisset præceptu, quod merā sapit blasphemiam: deum scilicet homicidiam et sacrilegia precipere: Vnde et certa fide tenemus, diuino iure et naturali prohibito: fuisse tã Iudæos quã Gentiles lædere christu, illi aduersari, aut in quoq; molestos esse: in eudius eius proleq; necē, ad illam eum damnare iudicio, ipsamq; inferre. aliqñ nō dixisset traditor Iudas: Peccauit, tradens sanguine iustu. Neq; assistentiu turba, & opē ferentiu executioni mortis eius, tundentes pectora sua fuissent ad ueritatē reuersi, culpas proprias agnoscentes. Id uero quod subsequenter dixit Iacobus, nō habuisse uidelicet pilatum potestatem dimitte di christum, ceu rei probauit euentus. quod sit & philosophiæ ac morib; & fidei cōtrariu, quod nō manifeste uidet: docet enim philosophia quoniam de futuris non est determinata ueritas: quod est futurū quodcūq; a libero pedēs arbitrio, mere cōtingēs esse ad utruq; libet, hoc est ad posse esse, & posse non esse: quia. si ois libera cā, in sua habet facultate agere uel nō agere. Quid autē magis pncipiu morib; dicere poterat hō, quod p̄dicare, hoies postq; peccauerāt, eos nō potuisse nō peccare. Porro ex eiu smōi sermōe palliationē sibi assumit: miteri p̄ctōres deliquēdi dicētes. Ecce fors mea hæc est, nō possum nō ita agere: quod si nō sit rez cōtingentia, p̄sciētē dei cōpōsibilis, quod est error centies dñatus in moyse phia. In fide uero notissimu est, deū benignissimū ac clemētissimū nullius creaturæ ut agat aut euitet quod mime ualeat, p̄cipere. Fidelis est inquit Apl; deus qui non patiet uos tentari ultra id quod potestis: sed faciet cum tentatōe penitentium. Atq; Pilatus si liber nō habebat, Christu quem innocentem sciebat) absolueret: dādanō nō peccauit. quod est plane hæreticu. Per ista at quæ in fide certa sunt falluntur & alia multa per Iacobum hic asserita, ut puta id. Non haberes potestatem aduersum me ullam &c. perinde est ac si diceretur.

Esate. 53.

Q

Marc. 17.
Luc. 23.

nequaquam potestate Caesaris posses me crucifigere: sed potestate tibi de caelo data a patre meo. Item quod Pilatus & eius ministri erant ut uirga diuina iustitia. Quis enim eorum puerilissimus conatus & iniquissima opera deus in humana redemptionis conuerterit ut in nomine dei tamē ministri aut uirga propria dicitur merentur: sed instrumenta ac ministri facti erant, quod constat ex Christi ad eos uerbo quo ait: Nunc autem queritis me interficere, huiusmodi quae ueritate uobis locutus sum, & paulo post. Vos ex patre diaboli estis, & desideria patris uestri uultis facere uelle homicida erat a principio. Quod hic denique praetendit Iacobus: ideo peccasse Pilatum Christum flagellando & danando ad mortem atrocissimam in qua sic egit, sed quae agens ita (non respexit uoluntatem eius a quo ipse &c. hoc est, non ut obediens deo) quod illi hoc agendi potestatem fecerat: est executus: sed aut studio Iudeis obsequens & concupiscenti, aut humano timore: impensissime detestandum est ac execrandum. Inde sigdem pro uoto Iacobi fit, & quidem rectissime: quia si Pilatus non studio concupiscenti hominibus, aut stulto hominis timore, dicitur se christum ad passionem uarias & crucem, uerum attendisset quod dominus illi exierat, potestatem sibi datam fuisse desuper: nequaquam peccasset. quod asserto quid insipientius cogitari posset? Debuerat sane Faber prius istiusmodi theologiae difficultates praesumeret edisserere: cuius uisus sacros doctores, et theologorum scholam: in qua ne tyrannus quidem tam absurda qualia hic euomuit reciperet dogmata. Peccauit nepe infelix iudex Pilatus: quod innocenti sciens non absoluit quod liberum poterat, ac debebat: sed denuit cognitum iustum: ne Caesaris iram aduersum se prouocaret, et perderet officium ac mundi bonam: non autem (sicut ait Faber) ut Iudeis concupiscenter. et hoc quidem testantur catholici doctores. super hoc enim uerbo Christi: Propterea quod tradidit me tibi maior peccatum habet. Ille quippe (ait Augustinus) me tuae potestati tradidit, scilicet Iudaeus, inuidendo: tu uero metuendo. sequitur. Nec timendo quidem, praesertim innocentem homo hominem debet occidere. Inuidus homicida malus est: sed tamen id zelando facere, multo magis malum est quam timendo. Chrysostomus uero quasi Pilatum compellens: Si ait in te totum positum est, quia scilicet potestatem habes crucifigere, et potestatem dimittere: cuius gratia nullam causam inueniens non absoluit: quasi diceret. Idcirco peccas: quia damnas quem totiens innocentem protestaris.

Iohan. 8.

S

Tract. 116 su per Iohan. 13.

¶ Confessio peccatorum fieri debet his quibus dictum est: Accipite spiritum sanctum. Oportet ergo spiritum christi accipere ad remittenda aut retinenda peccata. Et haud scio quare peccata spiritus christi retineri uelit, nisi peccata infidelitatis: quibus annexa est ut plurimum in deum blasphemia. ¶ Si uelit Iacobus, ceu eius inuere uidetur sermo, necessarium esse ad hoc ut uere conscienter sibi sacerdos absoluat, ipsum sanctum habere spiritum: quod sepius antea diximus non aliud esse, quam per gratiam excludit omnem crimine. Deum in se manentem habere: haec res est primo Origene, & deinceps aliorum multorum, ut Valentium, VVitelii, & Iohannis Hus, quae in concilio Constantensi, uel in forma, uel in suis principibus, sessionibus. viij. & xv. & iuste quidem iterum damnata est. Si enim hoc in sacerdote ut efficaciter utatur clauae requiritur: quis poenitentium uetus in conscientia esse posset: de nullo enim utrum in gratia sit dei necne, certo cognoscere potest. Quod autem addit Faber dicens, ignorare sese quoniam uelit christus retineri peccata &c. non parum culpabilis ignorantia est in homine: quod theologiam docendi mundum uerum, sibi assumpsit officium. Dicamus ergo illi quod nemo etiam tyronum theologorum nescit, Christum ex toto peccata cuiuscumque sunt generis retineri uelle, quando quod confitetur non uelit se metipsum dissolui, quod in se est faciendum ut absolutionem percipere mereatur. Eiusmodi certe hominem peccatorem deus non uult absolui. Cuiuscumque uero qui quantum cum Dei praesentia & cooperante gratia ualeat. se componit ut peccata sibi remittantur: Deus in iudicio inueniat remitti uult illa, siue sint haeresis, infidelitas, aut blasphemia: uel quaecumque exierat: Nec in hoc ulla diuersitas potest a quouis assignari theologorum. ¶ Quisquid dicere debet, Fiat uoluntas dei: semper hoc debet esse nostra uoluntas: immo non uoluntas: quia uoluntatem habere non debemus: sed in nobis sola debet esse dei uoluntas. Petrus autem adhuc uoluntate habebat: & ideo reprehensionem hanc meruit: quid ad te? ¶ In confutatione propositionis. CCXII. ab Augustino praclare fuimus edocti: quemadmodum omnis in homine uoluntas rationi conformis & deo grata, dei uoluntas dici debet: quia scilicet per eam homo uult quod & deus. Quando uero uult homo quod uetat deus: suam facit non dei uoluntatem. Et secundum hanc intelligentiam dixit christus: Descendi de caelo non ut faciam uoluntatem meam sed uoluntatem eius qui misit me. Quod autem hic dicit Iacobus, quod r. os

20. 205
Cap. 10.

Confuta.

Homil. pri. maluper
Matthae

V

20. 206
Cap. 11

Confuta.

X

Iohan. 6.

N n

nulla debemus habere uoluntate &c. in superioribus in fide erronei esse frequenter demonstrati est. Hinc Mattheus dominum refert dixisse: Quaecumque uultis ut faciant uobis homines: & uos eadem illis facite. Per David autem dei spiritus dixit de eo: Voluntate timenti se faciet. De Tito in super Corinthiis loquens Apostolus: Cum (inquit) sollicitior esset sua uoluntate profectus est ad uos. & iterum: Gratia ministratur a nobis ad dei gloriam, et destinata uoluntate nostra: Per hæc plurimæ his litteris quæ leguntur in scripturis roboratur dicta prius aduersus Iacobi dogmata: quibus sanctæ in hominibus uoluntates, eorum non sint, sed dei solius, miserabili hallucinatione contendit.

¶ Librum scripsit Georgius Trapezuntius, quo monstrare nititur quod Ioannes Euangelista non fuerit mortuus: et fuit opinio in hoc aploz: sed audire potuit a domino quod ad ter: Et ego quoque aliqui dilecti mei, & audire potuit: quid ad ter: Ut Apostolus pepercit: ita & mihi parcat dominus. Hieronymus sensit Ioanem mortuum, contraria Apostolis opinione: & audire etiam potuit. Quid ad ter: quia dominus non dixit quod moreretur, aut non moreretur.

¶ Quamuis hoc uel illud dicere, contra fidem non sit: satis tamen est quando euangelium pacis tractamus, in controuersiam non uenire id etiam nobis prohibente ipso euangelista.

¶ Et hic rursus non pascit Iacobus uerbis, & quasi alter ab eo hac tempestate euangelicæ turbauerit pacem super Ioannis obitu, ait: Satis est in controuersiam non uenire: cum ipse solus olim sopitam hæc suscitauerit controuersiam. Porro. XXVII. propositione super epistolas Beati Pauli, Ioanem dilectum discipulum a corporali morte exemptum fuisse pronuocauit: ad quod comprobandum in libro suo inscripto Vna de tribus, quas ualuit rationes produxit. Ex consuetudine autem eiusdem propositionis, & loco illic citato per nos: elucere satis arbitror quod falsa sit huius opinio, & nullæ prioris inducæ pro illa suasioes. Quod Iacobus (uti reor) ppendens, ab illa hic descendit sua: dicens quod præsumpserit asserere ipsum Ioanem a lege mortis absolutum fuisse: & quod id contra dei factam per eundem Ioanem prohibitionem egisse sese autumat, ueniam præcatur: Cum tamen dicat se & Trapezuntium apostolorum sententiam fuisse secutos, quæ hic non probat. Nepe facit textus illa particula. Sic enim uolo manere donec ueniam, bis a Christo enunciatam, ex qua assertionis suæ prioris positum sese credebat habere certitudinem, non

uo cum Græcis nactus consilio dānat, & a Ioannis textu relegat: dicit enim non esse legendum, Sic enim uolo manere, sed Si enim uolo manere, ibi inquit: mera est conditio, & nullius rei definitio. unde neque quod moreretur, neque quod non moreretur Ioannes: dominus dixit: Et quoniam Petro dictum est a domino, quid ad ter: innuitur (ait Faber) nulli licitum esse dicere, ipsum Ioanem a morte exemptum. quod dicimus nos omnino fatendum, cum Beatis Hieronymo, Augustino, & alijs probatis doctoribus & ecclesiæ ipsam uere per animam a corpore separationem (sine tamen præuio, & forte concomitante dolore) mortuum esse. Ceterum: quod sit temerarium & schismaticum dānasse quod præfati legerunt & tenuerunt cum uersa ecclesiæ doctores, dicendo. non esse legendum sic: sed si: ut mera sit conditio. &c. quod non uideat: Decernere ite eundem Hieronymum, & iure patri Augustinum, & omnes sequentes doctores, quin & ecclesiæ ipsam, quod credant, prædicent, ac tueantur illum mortuum fuisse Ioanem: deliquisse, & egisse aduersus euangelicam literam, intolerabilis profecto arrogancia in Fabro fuit. Et id maxime, quod Apostolorum errore suum uult attenuare, dicens: Ut apostoli pepercit deus, ita & mihi. & quod Hieronymum taxat: quæ dicit contraria apostolis opinione sensit mortuum fuisse Ioanem. Quasi leuior fuerit Iacobi culpa, quod cum apostolis dum adhuc rudes essent errauerit ipse, qui sese Israeli, id est, ecclesiæ magistrum exhibuit. & peccauerit Hieronymus quod intellexit apostolorum: non luerit sequi errorem, sed ueræ euangelicæ literæ amplexus est sensum. At nemini istud mihi uidebitur, sed certe miserum ac ob id miseratone dignum: qui ad mentem reuocabit ipsum Fabrum uix usquam cum ecclesiæ sacris sapere doctoribus. Illius & nostri misereatur dominus: cui sit laus perennis. Amen.

¶ Finis secundi libri Annotationum in Iacobi Fabri Commentariis.

¶ Natalis Bedæ in sequentem tertium Annotationum librum aduersus Erasmus Roterodamum præfatione.

On existimet nostras in errores Desiderij censuras lecturus recurrisse nos ad eiusdem Annotationes super nouum Testamentum, & nouam sacrorum textuum translationem, uel ad responsiones quas Lei & Stuni,

ca annotationibus parauit ille & edidit; de illisq; nos definiuisse, nihil siquidem omnino ad illa prospeximus: uerum (quod onerosum mihi negocium uehementer erat) Paraphrases dumtaxat examinandas suscepi propter consimilem rei cum Iacobo Fabio iam absolutae rationem: & quod ipsas quidem Paraphrases nullam adhuc uidebam speciatim attigisse scripturas. Cum tamen eo nomine iudicio impensus opus illas habere censebam quod a plurium manibus teri possunt: & audieram quosdam istas cupidus nouitatis, eiusmodi Paraphrasium in uernaculam linguam per litteratis adornare uersionem: quae oia sub pietatis praetextu, huius salutis id procurante inimico, impietati militat. Simpliciter itaque prope di quae in ipsis Paraphrasibus minus uera legendo occurebant, & propterea angustia ubi opus uidebam esse succinctis rationibus, quid me moueret ad insequente indicauimus modum: Eum autem tenui, praecedendo librorum ordinem quo uel ab auctore emissi fuere uel a me lecti. Qui ocio fruuntur & propter eas sunt hac occasioe utinam quod nostris deest celsuris adhaerere

ERRORES EX

Epistola Erasmi ad caesarem pro Paraphrasi in Mathaena excerpta cum adiectis in eisdem censuris.

Prima propositio.

Non omnes quae Paulo ascribuntur epistolae, illius esse citra controuersiam dicendae sunt.

Censura.

¶ Vm pro sententia Beatorum Ambrosii, Hieronymi, Augustini, Gregorii, caeterorumque omnium qui hoc sunt secuti catholicorum doctorum & uniuersalis ecclesiae usum atque approbationem, citra controuersiam omnino sancto Paulo ascriptae epistolae uere illius sunt: haec propositio temeraria est & schismatica. Nec est ut eam dicat quisquam non legi in Erasmi littera. Quippe ipsa ex illius proprijs colligitur sermonibus quibus sic ait. Non licuit mihi per amicorum efflagitationes conquietere donec quicquid esset apostolicarum epistolarum aboluissim: cum ipse non sumpsissem tractandas nisi eas quae citra controuersiam a paulo conscriptae sunt. Ecce quod praemisimus plane tradidit Erasmius: non omnes scilicet ascriptas paulo epistolas illius esse.

¶ Veteres ecclesiae doctores in allegorijs explicandis partim uariat, partim sic agunt, ut mihi nonnunquam uideri uideantur: ait Erasmius.

¶ Quoniam quidem certum est ueteres ecclesiae doctores diuinae tractando sensus scripturarum nihil ioco aut ludo, sed omnia serio egisse ut quae deo ut Hieronymo qui loco uero scribens ad Augustinum quaedam uerborum figura dixerat: In scripturarum campo si placet sine nostro inuicem dolore ludamus: responderit Augustinus inquitens P. etis uel potius fiducia charitatis iubes ut in scripturarum campo &c. Et quidem quantum ad me attinet, serio nos ista quae ludo agere malem. Quasi hoc uerbum tibi propter facilitatem ponere placuit ego (sator) maius aliquid exopto a benignitate uirum tuarum prudentiarum: ut doctus & ociosus, anosa, studiosa ingeniosa diligentia haec tibi non tantum donante, uerum etiam dicente spiritu sancto: ut in magnis & laboriosis questionibus non tanquam ludentem in campo scripturarum, sed in montibus anhelantem adiuues. Si autem propter hilaritatem quae esse inter charissimos disserentes decet, putasti dicendum esse ludamus: siue illud apertum & planum sit unde colloquimur, siue arduum atque difficile: hoc ipsum edoce obsecro te quoniam modo asequi ualeam. &c. Et sequitur. Tum uero sine ulla timore offensionis tanquam in campo luditur: sed mirum si nobis non illudatur. Quia inquam res ita sese habet: haec propositio arroganter, & in ueterum ecclesiae doctorum spiritum enunciata est, temeritateque hereticarum Lutheri fauet qua inter alia sic scripsit. In ecclesiastica hierarchia Dionysius ludit allegorijs, quod est ociosorum hominum studium.

¶ Sunt in euangelio loca quaedam prorsus mea sententia in explicabilibus: quorum est de peccato in spiritu sanctum remittendo, de die supremo quem solus pater norit etiam filio incognitum.

¶ Explicare dissonantes locos in Euangelistis: nihil aliud est quam in labyrintho quodam uersari.

¶ Vtraque harum propositionum falsa est, & ex mera theologiae proles sit ignorantia. Porro in superioribus plane perspicue per B. Augustinum, & aliorum doctorum uerba explicatum est, quidnam sit & quale peccatum in spiritum sanctum. De die autem supremo clarissime in scriptura dicitur quia deus illum, neque angelorum cupit, neque hominum reuelauit: hoc proinde nulla prorsus explanatione opus habet. De ijs autem qui illud aliquando tentauerunt secretum rimari,

Nn in.

Censura.
B.
Lib. episto.
Augusti.
p. 18.
Ibidem epistolae.

Censura

C.
Confutatio
ne propositi
ii. 59. li. 2. c. 6.
tra Fabrii,
Math. 24.

marci 5.
Actum, 1
L1 de Clu.
8, cap 54

Epi 79
Epl 80

ita dicit August. Omniu de hac re calculantium digitos resoluit & quiescere iubet ille q dixit. Non est westrum nosse tpa uel momenta qua: pater posuit in sua pte. Multi quippe uel ante eiusde August. aetatem id praesumpserunt, & eidē cōtemporaneus Elicius epūs hoc super negotio nōnihil errans ab ipso instiui p eplam poposcit: cui cōsulens rescripsit Aug. eūq; plene qd rectum erat edocuit. Alij insup longo post tpe curiositate falsi, ipsius mundi finē definire conati sunt ut Nobertus quidā cuius meminit Bern. & Ioachin abbas. Errauerūt itaq; hi & confusiles explicare conantes per scripturas qd eadē explicandū minime continent aut tradunt, sicuti hic, sed falso asserit

D Erasmi. Quod uero ait diem illum nouissimū etiam dei patris filio incognitū esse, in fide erroneū est: cū enim eadē numero sit & unica, eaq; simplicissima scientia, praescientia, prouidentia, ac oim notitia patris, ac filij, & sancti spūs: fieri nullatenus potest ut quod nouit pater sit filio incognitū, id est nihil oim penitus latere ualeat filio, & hoc qdem quatenus deus est. Secundū uero serui formā seu ut hō est, qa ut eius modi data est illi uniuersa iudicandi a tota trinitate facultas: qa in qua forma iudicatus est, p mundi redemptione iudicaturus mundū apparebit: quod angeli duo in monte Oliueti ipso ascendente suscipientibus oibus qui aderam discipulis expresserunt dicentes. Viri Galilaei qd statis aspicientes in caelū: hic Iesus q assumptus est a uobis in caelū, sic ueniet quemadmodū uidistis eū euntē in caelum. Et iudicij ipsius locum tps & modū nescire haud potest. Porro oim necesse est qua: fuerunt, sunt & erunt certissima habere notitiā, oim iudicem. Quō aut sit accipiendū, qd ipse Chrs narrante Marco euangelista dixit. De die aut illa uel hora nemo scit neq; angeli in caelo, neq; filius nisi pater: cū locutione propria dictū minime possit intelligi propter praescriptas causas: alii sancti doctores, quem. s. praetende bat ipse Chrs sensum statuerunt. Qui est: uel q; ut homo die illā nouissimū non ex se poterat cognoscere, sed deo illi reuelate cognouit uel qa nō pro se capite dicit hoc filius: sed pro corpe suo, qd est ecclesia. aut deniq; ideo nescire illū dicitur: quia ipsum scire hoies non facit. Quod deniq; hic dicit Erasmus. s. explicare dissonantes locos in euangelistis, nihil aliud esse q; in labyrintho quodā uersari: q; impium sit q; nō uideat: cum nulla scripturae: dari possit apparens dissonantia qua: per sacros ecclesiae doctores nō fuerit iam olim ad catholicā re-

Actum, 10.

Actum, 1.

marci 13

In Epist. posteriore añ Paraphrasim in Matth. CCXXXVI ducta consonantia, aut facile per theologos possit. Viderit aut Erasmi cur ipsa scripturae mysteria, ut ea panderet, conciliaretq; sibi quos pugnare secum locos putabat aggressus est, cum id q; in labyrinthum duceret: Labyrinthus profecto sunt scripturae diuinae sensus: unde emergere cuiq; non conceditur, q; catholicorū doctores: & ecclesiae filium non sequit intelligentia. Quādo uero hoc cōtingeret Erasmo, q; profiteretur sese de diuinis differentē inter primos & postissimi secutum fuisse Origenē, quē rei theologicae longe peritissimum dēcernit: cum ille & de diuinis & de humanis in cōpluribus absurdissime & sapuerit & scriperit: quemadmodū plus satis nos monstrasse alio quodam opusculo credimus?

ERRORES EX

epistola Erasmi ad Pium lectore pro Paraphrasi in Matthaeum excerpti, cum adiectis in eisdem censuris.

- ¶ Exclamant scilicet doctores theologi indignum factus, si mulier aut cortarius loquatur de sacris literis. At ego puellas qualdam audire malle de Christo loquentes, q; quosdam summos ualidē opinioē rabbinos.
- ¶ Me autore libros sacros leget agricola, leget faber, leget latomus, legent & meretrices & lenones, deniq; legent & Turcae. Si hos non submouit a sua uoce Chrs, nec ego submouebo eos ab illius libris.
- ¶ Nec Ezechielis prophetae, nec Cantici canticorum, ant cuiusquā librorū ueteris testamenti lectionem ulli hominum interdixero.
- ¶ Non protinus arcenti sunt a sacris libris idioae: si quis exortus fuerit, q; per hanc occasionem prolapsus sit in errores.
- ¶ Quidam piaculum arbitrantur si sacri libri uertantur in linguam Gallicā, aut Britannicā. Eadem cupiam in oēs eos uerti linguas.
- ¶ Cur indecorum uideatur si quis sonet euangelii ea lingua qua natus est, & quam intelligit: Gallus Gallica, Britānus Britannica, Germanus Germanica, Indus Indica.
- ¶ Mihi (ait Erasmus) magis indecorū, uel ridiculum potius uideatur, q; idioae & mulierculae pitacxi exemplo psalmos suos & precatioē graecam latinā murmurant, cum ipsae quod sonant non intelligant.

Prop. 1.

Prop. 6.

Prop. 7.

Prop. 8.

Prop. 9.

Prop. 10.

Prop. 11.

Censura.

Natalis Beda in Censura in errores Erasmi.

Vanto studio hic conetur Erasmi convincere licitum, pulchrum, decens, ac simplicium salutem, tum uirorum tum mulierum expedire esse ut cuilibet sexui, aetati, & statui uulgari lingua sacrae omnes comunicentur litterae; praescriptae propositiones septem indicat, & qui dem non obscure. At istud quod rei christiana sit noxiu non est per me aperiendum: quonia quid iam iam est id monstratu per nos alioque centes, & sane egregios scriptores. Et propterea ne id fieret olim per sedis aplice decreta intentissima cura prohibitu dormitue: eandem diligente sedes uiro cum doctissimo, tum optimo Innocentio, eius nominis tertio. Qua uero consideratione praesumpserit tam impense aduersus eiusmodi aplicam & iustissimam inhibitionem Erasmus contendere, decernens etiam in omnibus linguas nationum transfundendos esse libros cantici canticorum, & Ezechielis, quod nemo antea fuerat ausus asserere: ipse uero uerba symboli quod apostolus dicitur ab ipsis apostolis proditu sit, dedit. Ista neicientia in uiro qui orbem omnia quae (nescio ait Erasmus, fidei sunt docendi munus suscepit ad infidelitate pertinet impietate & schisma. dubius enim in fide, ut prius dictu notauimus, infidelis est, nullus autem ecclesiasticorum doctorum in dubiu reuocauit, an symbolum illud sanctu ab apostolis congestum fuerit. Na Rufinus presbyter uerba (etsi pro Origenis libris aduersus B. Hieronymu multa improbe & scripserit & coposuerit doctissimus tamen, ita in eiusdem symboli quod edit non spernenda expositioe ad principiu scriptis ingens. Tradunt maiores nostri, quod post ascensionem domini, cum per aduentum spiritus sancti supra singulos quosque apostolos &c. legitur. Praeceptu eis a domino datum hoc, ad praedicandu dei uerbum, ad singulas quemque proficisci nationes. Discessuri itaque ab inuicem norma sibi prius futurae praedicationis in commune constituant, ne forte aliquid alio adductu diuersum aliquid his qui ad fide christi inuitabantur exponerent. Omnes igitur in uno positi & spiritu sancto repleti breuiffima futurae sibi ut diximus praedicationis iudicia, in unum conferendo quod sentiebant unumquodque componunt atque hanc credentibus danda esse regulam statuunt. Symbolu autem hoc multis iustissimis ex causis appellari uoluerunt, haec Rufinus. Sanctus uero Augustinus ad Valentinum scribens: Iudicabit deus mundu (ait) quando uenturus est, sicut tota ecclesia in symbolo consistitur: iudicare uiuos & mortuos. Quaestioni item quod loco tertio Dulcitus propo-

Deu. 12. Censura.

De haeretico cap. primo. in antiq.

Epl. q. praemittitur lib. de gratia & lib. arbi. pte operu. 8.

In epist. posteriore an Paraphrasim in Matth. CCXXXVII

fuerat, ridens inter multa, ait. Huic sine proculdubio conueniet, quod in regula fidei consistemur uerba domini iudicatur: uiuos & mortuos. Alii quippe ita Augustinus ait. Quod ait dicimus in symbolo in aduentu domini, uiuos ac mortuos iudicandos, &c. De ipso praeterea symb. lib. quatuor ad. Cathecumino scriptis ita senex Augustinus. quae uerba eius decima dedit. Exorsus autem primu ad Cathec. lib. eos sic alloquit. Accipite filii. regulae fidei quod symbolu dicitur: & cum acceperitis, in corde scribite: & quid dicite apud uos ante quod dormiatis, antequam procedatis uero symbolo uos munite: hoc est autem symbolu quod retenturi estis & reddituri. Credo in deum patrem, &c. Rursum in serm. i. pro uigil. Petheco sic ait: Sancti apostoli certa regulae fidei tradiderunt, qua secundum nomen apostolicu duodecim finis comprehensam. Symbolu uocauerunt, per qua credentes catholicae tenebant unitate, per qua haereticae conuincerent prauitate. Sermo uero in graecis in Ramis palmarum: sic quippe habet ad uerbu & loquit Augustinus. Symbolu quod uobis tradituri sumus fratres charissimi, comprehensio est fidei nostrae atque perfectio: simplex: breuis: plenius uero simplicitate consulat audientiu rusticitati: breuitas memoriae plenitudo doctrinae. Quod enim graece symbolu dicitur, latine collatio nominata: collatio itaque dicitur: quia collata in unum totius catholicae legis fides symboli colligitur breuitate. Cuius textu uobis modo deo annuente dicemus. Petrus dixit: Credo in deum patrem omnipotentem, Ioannes dixit: Creator e caeli & terrae, Iacobus dixit: Credo & in Iesu Christum filiu eius unicu domini nostrae, Andreas dixit: Qui conceptus est de spiritu sancto, natus ex Maria uirgine, Philippus ait: Passus sub Ponto Pilato, crucifixus mortuus, & sepultus, Thomas ait: Descendit ad inferna: tertia die resurrexit a mortuis, Bartholomeus dixit: Ascendit ad caelos, sedet ad dexteram dei patris omnipotentis, Mattheus dixit: Inde uenturus iudicare uiuos & mortuos, Iaco. Alphei: Credo & in spiritum sanctu in sancta ecclesia catholica, Simo Zelotes: Sanctus communione, remissione peccatorum, Iudas Iacobus: Carnis resurrectione, Mattheus copulauit: Vita aeterna. Amen. In eo autem infidelis ipsius Erasmi nalcitia plane prodit quod cum pro insigni uno errore Stuuica uir sane eruditus illi obiecit ita eum quod loco scriptis symbolu in concilio Niceno editu illud esse quod uulgato de apostolo. quod sapuisse inspicitissima fuit impietas: nullu tamen Stuuicae dat Erasmus nisi sum: auctu non inficiat suu: tamen sic ad uerba ait: Haec rixa omni exercuit

Eadē operu. pte ad fines uoluntatis. G Lib. de eccl. dog. ca. 8. p. t. operu. 10.

Vallam: doceat Stronica rem tantã. En omnium censor scriptorũ De
fiderius, dignoscere sit ne idẽ symbolum quod uulgo apostolorũ di-
citur & Nicenũ, rixã existimat: q̃ pie autem q̃q; sobrie, ipse uiderit,
& appendat lectores. Neq; moueat quẽq; si forsã in recentioribus
uel apostolorũ nomina alio descripta inueniãtur ordine q̃ ea hic loca
uerit Augusti, aut ipsã sententiã secus distinctã, eiusmodi enim si
qua sit uarietas, etsi diuersa existat, aduersã tamen minime, cum oẽs
in diẽ consentiant rei argumentũ: quẽadmodum plerũq; idẽ christi-
factum uarie diuersi referunt euãgelistã. Præscriptis autẽ b. Au-
gust. sententijs consentaneæ. Symbolum specialiter, ait b. Ambro-
debemus tanq̃ nostri signaculum cordis antelucanis horis quotidie
recensere: ad quod etiã cum horremus aliquid animo recurrẽdum
est. ita Ambro. Ecce testatur Ruffinũ maiores, id est q̃ ante ipã Am-
bro. Hieronymi & Augustini in ecclesia doctores fuerãt de apo-
stolorũ symbolo tradidisse, quod & nunc firmissime retinemus Au-
gusti. uero quod tota ecclesia in symbolo eodem confitetur &c. q; q;
illud regula fidei est. & hæc firmat Ambro. Videat iccirco Erasmi
quo spiritu concitatus scripserit sese an symbolum apostoli prodide-
rint nescire: hoc sane debuit certo nosse, & non infidelitate schisma-
tica de fidei principioꝝ authoribus dubitãdo, quod in se fuit, ea ipsa
infirmare Christianã doctrinã fundamenta, uilioraq; reddere.

Prop. 13 ¶ Baptizati paruuli postquã ad pubertatẽ puenierint, & in cõibus
fidei articulis fuerint instructi, debent publice uocari & interrogari
raturum ne habeant quod susceperunt, id est patrinã & matrinã, illorũ
nomine polliciti sunt in baptisimo, si respondeant seraturum habere:
rum publice renouetur illa professio, & paulo post.

Prop. 14. ¶ Verũ hic geminus existet serupulo. Primũ q̃ uideat iterari bap-
tismus: id quã fas nõ est. Deinde q̃ piculũ sit ne quã audita professi-
one nõ approbent quod gestum est p uicarios, sequitur. Prior ille faci-
le discutitur si hæc sic geratur, ut nihil aliud sint q̃ instauratio ac re-
presentatio pristini baptisimi, quod genũ est cũ aqua sacra quotidie cõ-
spargimur. Posterioris difficultior ẽ solutio: sed omnia tẽtãda sunt ne
qs resiliat a prima fide: quod si non potest obtineri, fortassis expedi-
et illum nõ cogi, sed suo religio animo donec resipiscat: nec ad aliã in-
terim uocari penã, nisi ut ab eucharistia sumenda reliquiq; sacramẽ-
tis arceatur: ceterq; nec a sacris, nec a concionibus excludatur.

¶ In audita prius & uere miserabili, & ob id miseranda temeritate
hic sacros ecclesiã catholicẽ ritus & sacramenta temerare psumpsit
Erasmus. & acti nouus euãgelista foret nouos supinducere fatagit:
qbus nihil impensius schismaticũ exitio sumue poterat excogitari ac
eroneũ. Tum quã iterare docet interabile diuino iure sacramẽtũ
dicente apostolo Hebræis. Impossibile est eos qui semel sunt illumi-
nati, & participes facti sunt spiritus sancti &c. rursum renouari: hoc
est per baptismũ, quod est lauacrum regenerationis & renouationis,
rursum iustificari. Tum q̃ liberũ uult baptizatis in infantia posteaq;
adoleuerit esse, a professione christianã religionis sibi libet deficere,
& nõ uidit psumptione cæcatus quẽlibet adultũ non baptizatũ ean-
tenus dei teneri decretis eandẽ profiteri religionẽ, quatenus aeternã
euadere gehennã deuinẽtur: quã uniuersale edictũ est: Nisi quis re-
natus fuerit ex aqua & spiritu sancto nõ potest introire in regnũ dei
&c. Qui nõ credit, tã iudicatus est. & rursum: Qui uero nõ credide-
rit, cõdenabitur. Quãdo igitur euãgelio christi obtemperare obligãtur
etiã nõ christiani adulti, & ita lauacrum regenerationis suscipere, id ẽ,
baptizari & profiteri gratia legẽt: quã pacto liberũ illi ẽ et resili-
re a spõsione pro salute sua tã facta, quã alias facere, aut cũ diabolo aeter-
nũ pite allicitus est: Ceterũ Erasmo, q̃ de baptisimali sacramẽto do-
gmata hic tradit regulis Romanã, & uniuersali ecclesiã aduersã
nedũ diuersã, ppedere est opæficiũ, qd contra eiusmodi psumptores
olim tã fuerit decretũ. Ne p epistola una decretali sequentẽ ad mo-
dũ definitũ ẽ. Vniuersos q̃ de sacramẽto corporis & sanguinis dñi nri
Iesu christi. uel de baptisimate seu de pctorũ cõfessione, matrimonio, uel re-
liq; ecclesiasticis sacramentis aliter sentire aut docere nõ metuũt, q̃
sacro scã Ro. ecclesia pdicat & obseruat: uinculo ppetui anathema
tis innotamus. Perpedat in quã opus est Erasmi. quouisq; hæc re-
formidãda qdem eum ptingant uerba, ut suã consulat salutẽ.

¶ Quid sunt humanæ professiones, religionum scilicet, nisi simu-
lacha quãdam professionis sanctissimã quã fit in baptisimo: No-
rũ nõ achi suas professiones cæreonijs imitantijs cõmedare populo
& sic agũt hæc fabulã ut nonnunquã erũpãt lachrymã spectatorib;.

¶ Cũ i probata p ecclesiã religio professionẽ emittẽdo sese hõ ad
cõsilioz christi obseruatã salutariibus astringat promissionũ uinculis:
quod est resipa pfectionis scholasticã firmatõ proposito ingredi, hoc

Censura.

Hebræ. 6

Ad Tit. 5

Ioann. 3

marci. ult.

K

De hæreticis
i antiquis c.
ad abolẽdũ

Prop. 15

Censura.

docete Christo, quod quidam cōfessūti q̄ iā oīa legis seruauerat mādāta n̄ dī-
 docēt ingens: Si uis p̄fectus esse uade & uēde oīa q̄ habes, & da paup̄-
 ribus: & habebis thesaurū in cōlo: & ueni sequere me non t̄m. s. ob
 seruando mandata. q̄d pro oīnibus ad salutē necessitas est: uerū q̄que
 ipsa mea cōsilia. Sacra eīusmodi obseruandō: Christi cōsiliō: profes-
 sione simulachri nomine uocare, eiusq; declarationē & ad illiusam
 p̄lexū suāforū sermonē, fabulā imp̄p̄tū est, p̄uillō: scandalizatōū, ac
 cū heretico Luth. diuinū & laudatissimū statū ip̄u dēterē isamare.

ERRORES EX

Paraphasi Erasmi in Matthæum excerpti, cum
 adiectis in eisdem censuris.

Pro. 15. Quo homines ueteris legis per anxiam illius obseruantiam uehe-
 Cap. 1. mentius humanis freti p̄sidijs ad innocentiam & felicitatē cōten-
 debant: eo amplius uitij & cupiditatibus inuoluebatur.

Censura.
M

Propositio hæc manifeste est in fide erronea piarū que
 offensa auriū certum est enī, Moysen, Aaron, Io-
 sue, Samuelem, Dauid, & zechiam, Iosiam, cæterosque
 sanctos reges ac duces populi, & prophetas, parentes
 itē Christi & B. Ioan. Baptistæ, ipsum q̄q; p̄sidijs hu-
 manis fretos per accuratissimā anxiatē seu sollicitam legis Moysæ
 obseruantiam (ut in consuetudinibus assertionum Iacobi Fabri sæpe
 n̄ uero monstratū est) non mō. uitij & cupiditatib; nō fuisse inuolu-
 tos: uerū per eīusmodi obseruantia ad uerā innocentia oīnq; cumu-
 lum uirtutum & tandem æternam peruenisse felicitatē. Omni q̄-
 pe studio, cura & animi anxietate cuncta quæ aut mandabat lex aut
 hortabatur uel consulebat, deo morem gerentes custodierunt quia
 per Iosue dictum est omni populo: Estote solliciti, ut custodiatis cō-
 scia quæ scripta sunt in uolumine legis Moysi: & non declinetis ab
 eis, neq; ad dexteram, neq; ad sinistrā. Nō profecto p̄sidijs humanis
 haud freta erat, neq; t̄n sollicitudine anxietateq; uacabat: cui dñs (quē
 hospitio creberrime meruit suscipere & pascere) dixit: Martha, Mar-
 thas sollicita es, & turbaris ergo plurimā. præerat enim, & Paul; dixit:
 Qui præest in sollicitudine. Vnde in ecclesiæ persona dixit Da-
 uid: Dum anxietetur cor meum: in petra exaltasti me.

Iosu. 25.

Lucæ. 10.

Rom. 12.

Pro. 17. Christus Hierosolymæ circumcisus est ac purificatus.

Cap. 2.

Propositio hæc ex ignorantia prodit, est siquidē profus inopin-
 bilis: & rectæ diuinorū eloquiorū intelligentiæ cōtraria, seipsam q̄q;
 intermit. q̄nquidē ex Luca notū est: quæ die a christi beata natiuitate
 quadragesimo, ipse & sc̄ta eius parēs purificati fuere. ait enim: post-
 q̄ impleti sunt dies purgationis eius (scilicet matris) secundū legem
 Moysi: tulerunt illū in Hierusalē ut susterent eum dño &c. Antē di-
 em aut illū quadragesimū, neq; matri quæ masculum peperat, neq;
 nato infanti licebat tēplū accedere. Dictū n̄q; erat in ipsa lege Mo-
 ysi. Mulier si suscepto semine pepererit masculū: immunda erit septi-
 diebus: & die octauo circumcidetur infantulus. Ipsa uero triginta
 tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ: omne sanctū
 non tanget, neq; ingredietur in sanctuariū, donec impleant dies pu-
 rificationis &c. Obuiat itaq; sibi duo hæc asserta Erasmi, uidelicet q̄
 christus Hierosolymis in tēplo fuerit purificatus die quadragesimo
 & illic die octauo ut circumcisus: quæ ut dicim; nō licebat tēplū accede-
 re ante purificationis diē. Nouerit igit Erasmi, quæ circumcisio in parē-
 tū domibus sub Moysi lege fiebat (ad id exequendū pitis chirurgis
 accitis) in parentū & uicinorū p̄sentia. Quod euidenter colligit ex ac-
 tis in circumcisioe Ioannis baptistæ. de illis etenim loquēs ait idē euā-
 gelista Lucas. Factū est in die octauo: uenerunt, cognati scilicet &
 uicini, circumcidere puerū: & uocabant eū nomine patris sui Zacha-
 riæ, & respiciens mater eius dixit. Nequa q̄, sed uocabit Ioānes &c.
 En mater Ioannis, circumcisionis faciendæ sacramento p̄sens erat cū
 uicinis & cognatis. Domi igitur hoc fiebat non enim p̄ Moysi legē
 prodire licebat diebus illis perire. Quā aut inopinabile sit istud
 (scilicet etiā scripturarū certitudine) asserere scilicet paruulorū cir-
 cisiones sub Moysi lege in tēplo fieri debere uel ciuitate Hierusalē,
 q̄ illic nō erat nati uel inde poterat conijcere Desiderius, q̄ infantis
 recens nati non patitur imbecillitas a matris etiā paucis horis elō-
 gari mamilla. Qui ergo in Iudææ sinibus natebatur quō sustineret ad
 ciuitatē transportari, & accepta circumcisio (cuius dolor diebus al-
 quot ita grauis esse legitur: ut uires etiā uiroz; p̄cne eneruet) p̄ uia-
 rum discrimina ad matris ubera domum reducit.

Christus solus omnium nulla peccati labe contactus fuit.

Cum sessione xxxvi. sacrū Basilien. cōcilio cōsentaneæ ad cultū ec-
 clesiasticū definitur B. christi genitricē nulla unq; p̄siliabe cōtactā

Oo in

Censura.
Cap. 2

Lucæ. 2

Leuit. 12

Lucæ. 1

Gene. 34

Drop. 3

Censura

Cap. 5

N

fuisse, nulliq; de cætero licitū esse in contrarium prædicare seu docere: constat assertionē hanc Chisimaticam esse. Quam assertor, Lutherus in hoc dextris dans, contra honorē immaculatæ uirginis impie concepit, & perniciosè edidit.

Pro. 19.
Cap. 4

¶ Christus mox postq̄ ab Iohanne baptizatus est petit solitudinē: idq; facit non hortatu cuiusq;, sed suo ipsius spiritu. Nam qui baptizatus est iam exiit affectus carnales, & factus regeneratiōe spūalis, spiritus sancti ducitur & agitur arbitrio. Non meminit Bethleē, nō repetit Nazareth, non redit ad matrē aut nutrimentum &c.

Censura.

¶ Quæ hæc cōplectitur propositiōe Desiderius, deplorādā in eo rei theologice incitiā arguūt: uti sit, ut nō nisi in fide erronea simulq; blasphema hic euomerit. De christo enī quasi hō purus esset primo ait petiuisse illū solitudinē nō cuiusq; hortatu, sed suo ipsius spiritu: quasi cæterorū mere hoim circa agibilia nōnūq; cōsultatio eguisset discursu, aut ad ea quæ agēda erāt cōmonitione interdū prouocaret: alia etiā suo ageret sensu nullis pūis aut prudētiali dīscussione aut alteri exhortatiōe. Absit autē q; beata eius aīa eiusmodi mortali bus auxilijs, hoc est inq;siōne, cōsilio uel prouocatiōe op̄ habuerit, utpote cui oim p̄teritorū p̄ntiā atq; futurorū euidentissima in creatione collata fuit notitia. Sciebat (inq; Ioh.) qd esset facturus. Et itaq; sciebat ab initio Iesus q; essent credetes, & q; esset eum traditurus, & alibi: Nunc scimus (ait ebat ad eum discipuli eius) q; facis oīa, & nō opus est tibi ut q; te interroget. Quod autē ad hūc, eundē christū dñm in baptisimī susceptione exiisse affectus carnales, q; sit factus regeneratoriōe & spūituali, & ita spiritus sc̄ti ductus arbitrio, ut ex tunc Bethleem non meminerit: non repetierit Nazareth, ad matrē non redierit aut nutrimentum Ioseph: apertas spirat blasphemias. Porro ea lauari acceptione (uti in consutationibus errorum Iacobi Fabri nō semel docuimus) nihil animæ domini accessit nouæ uirtutis, nullos profusus affectus exiit carnales, neq; tunc spūitualiōr q̄ antea foret factus est. Plane itaq; hic delirat erasmus.

Ioh. 6

Ioh. 16

Pro. 20.

¶ Christus inediā ad quadragesimum usq; diem produxit, Danieli, Heliam, ac Moysen referens.

Censura.

¶ Quod hic de Daniēle scribit Erasmus, humanus est lapsus. Quisq; de neq; illū retulit christus ieiunans quo ad tēpus neq; quo ad abstinentiæ modū, sed duntaxat Moysen & Heliam: non enī Daniel ad dies

quadragesima inediā (ut loquitur Erasmus) produxit litera eius sic sonāte. In diebus illis ego Daniel iugebā trium hebdomadarū diebus: Panē desiderabilē (id est subtilē, album, & delitiosum) nō comedi (supplēdum, sed forsitan fursureū or deaceiue) & caro & uinū nō introierunt in os meū: sed neq; unguētū unctū: donec cōplerēt triū hebdomadarū dies. Sic Daniel p̄terea ipse illo hebdomadarū triū tpe nō sicuti ch̄s oī cibo caruit: sed pro legis more semel i die ad uesp̄ū nō nihil cōsitorū iuebat alimētōrū. Sōno igitur hic laborauit Erasmus.

¶ Nam uxor esse desijt mulier quæ se miscuerit alteri uiro.

¶ Nullum uolumus esse diuortium excepta causa stupritiq; pugnat cum ipsa natura matrimonij.

¶ Quod i utraq; hæc propositionū docet Eras. uidelicet cōiugij altera p̄tū adulterate sic dīrīmi, ut nō amplius subsistat sitq; soluta p̄s i nō cōsplane hæreticū est, qd diuinis cōtrariū scripturis, ait enī p̄ apostolū spūs dei. Quæ sub uiro est mulier, uiuētē uiro alligata ē legit i aut mortu⁹ fuerit uir eius, soluta est a lege uiri. Igitur uiuētē uiro, uocata bñ adultera, si fuerit cū alio uiro: si aut mortu⁹ fuerit uir ei⁹, liberata est a lege uiri, ut nō sit adultera si fuerit cum alio uiro. Ne autē errare cū Erasmo sit cuiq; libere: si dicat uir q; fuerit adulterat⁹, mortuū quo ad matrimonij uinculū eē: & ea rōne uxorē castā a uiri illi⁹ lege soluta: unde calixta huic occurritē apost. audiam⁹. Iis (inq; Corinthijs) q; matrimonio iūcti sunt p̄cipio nō ego, sed dñs, uxorē a uiro nō discedere: q; si discesserit (supplēdū causa fornicatiōis q; ad thōr) manere i nuptiā, aut uiro suo, adultero. r. recōciliari. En rectissima linea decretū apostolicū obuiat Desiderij sententiæ: hic ait: Iis uxor eē desijt &c. & rursum: Diuortij fieri uolumus causā stupri (hoc qd ē manifeste i uir.) Apostol⁹ x̄o eū quē uxor ob causā fornicatiōis dimisit: uir adhuc illius uocat, prohibereq; deū dicit ne eo uiuo alteri sup̄inducat. Manere, igit, p̄cipit dñs mulierē eiusmōi inuptam: aut uiro suo recōciliari. Quod apte exp̄ssit christus dicēs referente Marco. Qui cumq; dimiserit uxorē suā, & alia duxerit, adulteriū cōmittit sup̄ eā: & si dimiserit uirum suum & alteri nupsērit: mactatur. sic christus. Vir igitur adhuc illius est: etiam adulter, unde & rursum paulo post subiungit beatus Paulus, dicens. Mulier alligata est legitimo tēpore uir eius uiuit. Quod si dormierit uir ei⁹, id ē naturali morte obierit: liberata est: cui autē uult nubat tantum in domino. Cui autē non

Prop. 21

Cap. 5

Pro. 22

Censura.

Q

Roma. 8.

1. Corin. 7

marci. 9

Ca. ad abo-
ledā, de hae-
re. i antiquis

In ant. tit.
de diuor.

sunt haec satis plane cum haereticis annumerandus est, quod de ma-
trimonijs sacramento secus ille sentit quā ecclesia Romana doceat.
Quae uarijs epistolarum decretalium capitibus B. apostoli Pauli citatis
in iuncta uerbis, decernit matrimonium durare uinculum ac subsi-
stere etiā inter coniuges propter fornicationē ecclesiae iudicio quo-
ad thora & temporalia bona separatos. Ad hoc insuper est Augustini
sententia libro ij. de adulterinis coniugijs etiā pluribus capitibus:
nā & capitū secundū huiusmodi summa est. Error dicentis mulierē
propter fornicationem a uiro discedentē, posse alteri nubere, quasi
mortuus sit uir eius prior, & hoc quidem iustissime. Quippe cum
christus propter sacramenti rationē Pharisaeis eum tentantibus re-
spondisset matrimonium quoad eius uinculum indissolubile esse: di-
cens. Quod deus coniunxit homo non separat: obiectis tēq; illi dice-
tes. Quid ergo Moyses mandauit dari libellum repudiij & dimite-
tere? inualidam monstrans oppositionem, ait illis. Moyses ad duri-
em cordis uestrī permisit uobis dimittere uxores uestras: ab initio autē
non fuit sic. Quod uero sublecutus addidit christus iniquiens: Dico
autem uobis, quia quicūq; dimiserit uxore suam & c. q̄ non sit acci-
piendum quasi liberum sit interueniēte adulterio, uel parti quae tho-
ri fidem seruauit, uel utriq; ad alia transire uotasatis ex priori innu-
it uerbo. Quod tamen per apostolum apertius uoluit apiri, dum ait
Præcipio non ego sed dominus: uxorem quae scilicet propter forni-
cationē uirum dimisit, nulla enim alia licebat causa manere in nupti-
aut uiro reconciliri. Nequis autem pro Erasmo zelans causetur di-
cens non illū eo usq; insanire potuisse existimaret quod hic ei ascri-
bimus audiamus quid in consequentibus scribat, in Paraphrasi nāq;
capitū. xix. huius euangelicæ ita ad uerbum loquitur. Scitote q̄ q̄-
q; ob quālibet causam abiecerit uxore, & altera duxerit, adulterij
cōmittit nisi forte quā repudiā, adulterio meruerit repudiā. Nā q̄
alteri uiro sui fecit copiam: iam uxor esse desit, & matrimonij ius a-
demit sibi. Hæc Erasmus: p̄ quæ eum constat sensum plane haereti-
cū & tenuisse & sparsisse in ecclesia: At non absq; suo discrimine pro-
ter ecclesiae decretum superius citatum.

Pro. 23

Apud iudeos non punitur nisi piurium. Cæterum qui non in-
terposito iure iurando fallit proximum impunitus est.

Pro. 24

Lex euangelica prorsus dānat oē iusiurādū iā nō sit fas iurare.

mat. 9
Gen. 2

¶ Non opus est in contractibus admiscere iusiurandum aut execra-
tiones, aut aliud simile, quod & promittentem obstringat metu, &
stipulantifidem faciat.

¶ Non minus est Christianus simpliciter nudoque uerbo obstrictus q̄
Iudæus per omnia sacra deierans: nec alter minus fides, q̄ si iusiuran-
dum intercessisset.

¶ Cū in totū uetē iurare non abrogo legem quæ uetat perjurij.

¶ Quā sit in fide erronea & moribus q̄ his in quinque assertionibus
docet Erasmus: ex confutationibus propositionis undecimę Iacobi
Fabri super epistolas B. Pauli, & xxi. cum sequentibus quatuor sup
euangelij S. Matthæi plene constare puto, eodē nempe spiritu hoc
de iuramentorum negotio post ueteres haereticos sunt locuti Fber,
Erasmus, & Luther damnatus: quæ ad modum & de his q̄ proxime
sequuntur, alijsq; non paucis. Dicens itaq; Erasmus fas per legē euā-
gelicam non esse iurare, & c. criminis reum agit angelum per quem
B. Joanni euangelicæ deus Apocalypsim reuelauit. Iurauit enim il-
le sub legis euangelicæ tempore, sic namq; de eo idē Iohannes ait.
Angelus quem uidi stantem super mare & super terram, se uauit ma-
num suam ad cœlum, & iurauit per uiuentem in secula seculorum.
Atquis Faber & Erasmus recte mundo Christi sensum tradide-
runt: peccauit beatus ille arconorum detector angelus, quod uel co-
gitare impium est & blasphemum.

¶ Illud doceo uos: pro quolibet atrocib; iniurijs nullā omnino uindictā
esse reposcendā, nec dānum dāno, nec iniuriā iniuria retaliandam

¶ Et hanc in fide & moribus esse erroneam, confutatione propo-
sitionis. xxvi. Fabri super Matthæum perspicue monstrauimus.

¶ Lex dicit: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tu-
um, & sic permittit male uelle ijs qui nos lædunt.

¶ Hanc propositionem sanæ diuinorū eloquiorū intelligentiæ aduer-
sari, & ob id etiam in moribus & fide esse erroneam, per dictā in cō-
futatione propositionis. xxvij. Fabri super Matthæum liquet.

¶ Lex nihil aliā uetat q̄ occidere: Iesus exigebat ut nec iraceret sibi.

¶ Hæc propositio pro pte priorī manifeste haeretica est. Porro legē
infricari prohibere, quod certū est illā studiosissime uetare. Nihil
inqt Erasmus, aliud uetat lex q̄ occidere. Exoculare igit non uetat,
aut aliud qdlibet amputate illata uī mēbz, uñ nō sit mors seculura.

Pro. 25

Pro. 27
Censura
S.

Apoc. 10

Pro. 28

Censura

Pro. 29

Censura

Pro. 30

Censura
T

Natalis Bedæ Censuræ in errores Erasmi.

Exo. 20. Cæteræ quò impune sineret lex proximum in personâ quilibet citra mortē lædi. q̄ etiã eiusdē externa nō solū nō ut auferre prohibet, sed & illa sibi desiderare: Non cōcupisces (inquit dñs per legē) domum proximi tui, nec desiderabis uxorē eius, non seruū, nō ancillā, nō bouē, non asinū. Præterea si nō prohiberet lex omnē offensam in proximi personâ etiã circa mortē; uulnus: cur in aliter lædētes pēnas decernerit? Ait autē in **Leuit. 24** Qui irrogauerit maculā cuiuslibet ciuium tuorū, sicut facit, sic fiet ei fracturā pro fractura, oculū pro oculo, dē te pro dente restituet: qualē intulerit maculā, talē sustinere cogetur: Qui percuferit hominē, punietur. In **Exodo 20** deus pēnas statuit diuersas in homicidā de industria, & in eū qui proximū occidit non id prætendens: Diuersas itē in uulnerantes aut mutilantes citra intentum: & hoc quidē pro illati damni ratione. Si (inquit) rixati fuerit uiri, & percusserit alter proximū suū lapide uel pugno, & ille mortuus non fuerit, sed iacuerit in lectulo, &c. & paulo post. Simors, ait dñs, fuerit subsecutur: reddet animā pro anima, oculum pro oculo dentē pro dēte, manum pro manu, pedē pro pede, aduersionem pro aduersione, uulnus pro uulnere, liuorē pro liuore. In **Leuitico iterū**: non facietis (ait dñs) furtū, non mentiemini, nec decipiet unusquisq; proximum suū: non periuurabis in nomine meo: non facies calumniam proximo tuo, nec ut opprimere eum: nō q̄res ultionē, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorū. Cum hæc igitur ita sint per Moysi legē iu bente dño decreta: certum relinquit, quia hæreticū est quod asseruit. Desiderius inquit: Lex nihil aliud uetat q̄ occideret: q̄n̄ etiã hic alta prohibitionē omne mendaciū uetat deus, & alia periurium. Nō mentiemini ait: & postea, non periuurabis in nomine meo. Hinc manifestū euadit q̄a propositio. xxiiij. plane hæretica est, ubi dī. Apud Iudeos nō puniit nisi periurā: cæterū q̄ nō iureiurādo fallit proximum impunitus est. Nullum siquidē crimen impune p̄mittebat lex, q̄ quā aliter mendaciū simplex, atq; aliter peierationē emēdari iuberet.

Prop. 31. Quinto loco nomina Apostolorū erant Iacobus Alphaei filius una cum Iuda Iacobi filio: qui idē Iebbæus siue Thaddæus dicitur. **Cap. 10**

Censura. Qd̄ in hac propositione dicitur, una cū Iuda Iacobi filio, rebar quod pam̄ scriptoris fuisse: quia tamen non istud castigatur in errore q̄ operis calcī appositus est indice: cui sit lapsus ipse tribuendus nisi auctori non uideo, qui pueriliter hallucinatus est, existimans q̄ cum in

In Euangelium Matthæi. Cap. XIII. CCXLII

Matthæo, Marco, & Luca legatur Iacobus Alphaei, & subintelligitur filius: eodem quoq; sensu quod idē in Lucas scribit, & Iudam Iacobi, accipiendum sit ut. s. dicatur, & Iudam Iacobi, suppleto filium, quod erroneum est. Hic enim subintelligi pro oim̄ sanctoꝝ traditione debet secundum euangelicā ueritatē. nomen frater: ut sit sensus & Iudā Iacobi fratē, quod uigilāter ad hęc uoluit dei spiritus, ut discernatur Iudas iste a proditore. Q̄ autem ita sit sentiendū ut scilicet Iudas Iacobi frater dicat, & Alphaei filius, non Iacobi, ut desiderando scripsit Erasmus: hinc conuincitur q̄ id palā continent sacre literæ. Porro B. ipse Iudas unicam sic exorditur epistolam suam. Iudas Iesu Christi seruus, frater autem Iacobi, his qui sunt in deo p̄se, &c. unde & Matthæo referente & Marco, Christi uicini mirantes super doctrinā & uirtutibus eius, quem cum parentibus nutriti uiderant, puḡ eum autumantes hominem dixerunt: Nonne hic ē Fabri filius: nonne mater eius dicitur Maria: & fratres eius Iacobus & Ioseph, & Simon, & Iudas? Cum enim Iacobum hunc Apostolus Galathis scribens domini fratrem nuncupet: Marcus uero ait, Maria Iacobi minoris & Ioseph mater: hos autem quatuor, uicini q̄ no uerant eos, fratres asserant: notum fide certumq; relinquitur Iudam, nequaquam filium dici posse Iacobi, sed fratrem esse.

Cap. 1. **Cap. 15.** Paterfamilias, id est, Deus non uult pseudoapostolos & hæresiarchas extinguī, sed tolerari, si forte resipiscant, & ex zizanij uertantur in triticum: q̄ si non resipiscant, seruentur suo iudicio, cui pēnas dabunt aliquando.

32. **Cap. 15.** Assertio hæc, hæresis est V. uicif, Bohemorū & Lutheri dānata: adde q̄ aperte etiã schismatica est. Porro & imperatoꝝ fidelium leges & ecclesiæ, decernūt, monēt, ac p̄cipiunt: eiusmodi hæresiarchas & pseudoapostolos de terra funditus (nisi cōmoniti ad catholicā reuertantur ecclesiā) perdi, & ultricibus cōmitti flāmis. Falsus est autē Erasmus putans exilio Christi uerbo quo seruos ne zizania ante messis tēps colligerent, prohibuit: simpliciter tēps habere inter fideles in ecclesia tolerandas esse quantumlibet pestilentes ac subuerfos homines. & animaduertere dedignatus est: quia si id Christus p̄tendisset diuinæ legis transgressores essent omnes utriq; in ecclesia politæ s̄ fidentes, n̄ nempe omnem dedere operam de Christianorum finib; hæresiarchas & pseudoaplos exterminare. q̄d uel cogitare & impiis

Matth. 10
marc. 6,
Luc. 6
Mat. 13,
marci. 6.
Cap. 1.
Cap. 15.
32.
Cap. 15.
Censura.
X
Mat. 15

Pp ii

simū est & schismaticū. Sapientissime quidē uidit Chri sponſa eccleſia eo inſpirate, nō illū absolute in ea de qua loquimur zizaniorū parabola inhiuiſſe, peruerſos de medio tolli: uerū ubi id fieri ſaluo tritico nequiret: qđ est qđ plus eccleſiæ pacē turbaret ſeuera puniitō qđ promoueret. & hoc quidē intellexerunt certo eccleſiæ patres chiſm uoluiſſe, dū pro cauſa prohibitionis ſubiunxit dicens. Ne forte colligentes zizania ſimul eradicetis & triticum. Voluit itaq; Chriſtus dñs ſolū qđ explicuit. Auguſtinus, dū ait. Cū quiſq; fratꝝ. i. Chriſtianoꝝ. intus in eccleſiæ ſocietate cōſtitutoꝝ, in aliquo tali peccato ſu erit deprehenſus, et anathemate dignus habeatur: ſiat hoc ubi periculū ſchiſmatis nullū eſt. & paulo poſt. Nam & ipſe dñs cū ſeruis uolentibꝫ zizania colligere dixit. Si nite utraq; creſcere uicq; ad meſſem præmiſit cauſam dicens. Ne forte cū uultis colligere zizania: eradicetis ſimul & triticum. ubi ſatis oſtendit cum metus iſte non ſubest ſed omnino de frumentoz: certa ſtabilitate, certa ſecuritas manet, id eſt, quando ita cuiuſq; crimen notum eſt omnibus, & omnibus execrabile apparet, ut uel nullos proſius, uel non tales habeat deſenſores per quos poſſit ſchiſma contingere: non dormiat ſeueritas diſciplini in qua tanto eſt efficacior emendatio prauitatis, quanto diligētiōꝝ conformatio charitatis. Tunc autem hoc ſine labe pacis & unitatis, & ſine læſione frumentoz. fieri poteſt: dum congregationis eccleſiæ multitudo ab eo crimine quo anathematizatur aliena eſt. tūc enim adiuuat præpoſitum potius corripientem qđ criminolum reſiſtentem. ſic Auguſtinus: & merito quidem. Dominus enim in lege de pseudoprophetaſ ut deprehenſi mox interficerentur mandauerit dicens, Si ſurrexerit in medio tui prophetaſ, aut qui ſomniū uidiſſe ſe dicat, &c. ætæra. Sequitur: Propheta ille aut ſictor ſomnioꝝ interficietur, qđ locutus eſt ut uos auerteret a dño deo ueſtro. Quāuis aut iſtud legis Moyſi decretū (qđ iudiciale ſit) in chriſtianiſmo obligandi uim nō habeat, niſi quatenus p legiſlatoꝝ Chriſtianos acceptatū & republicæ commodis ueluti iuſtum & expediens cōprobatum eſt: manifeſte tamen ad illud conformiter in euangelica lege inq̄toſ & q̄ſlibet nefarios aut ſacrilegōſ hominēſ corripiendi & puniendi modos, qui in utraq; politia; laica ſciſcitæ & eccleſiaſtica obſeruant, p ſe ſe uel ſuos Apoſtoloſ tradidit Chriſtus. Porro dicens. Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic eccleſiæ: & ſi eccleſiā non audierit, ſit tibi

Lib. 3. cōtra
epi. Pame.
ca. 2. pte op.
5. & trāſcri
pſit Granus.
23. q. 4. Cū
quicq;

Y

Deut. 18.

Matth. 3.

ſicut ethicus & publicanus, & p apoſtoloſ. Hæreticū hominē poſt unā & ſecundā correptionē deuita. & alibi. Aufer te malū ex uobis ipſis. Et iterū. Arma militiæ noſtræ, non carnalia, ſed ſpiritualia, potentia deo ad deſtructionē munitioꝝ, cōſilia deſtruētis & omnem altitudinē extollentē ſe aduerſus ſcientiā dei: & in promptu habentes ulciſci oēm inobedientiā. Per illatā quoq; mortē Ananiæ & Saphyræ propter eccleſiaſticū crimē, principe apoſtolorū Petro iuſtitiaꝝ dei executore, poteſtate ſeſe eccleſiæ cōtulit: p̄cā in foro exteriori prout ſapiens iudicabit corrigendi. Chriſtus euidenter docuit. Seculari aut officio per eundem apoſtoloſ plane iubet obcediendū tanq̄ ſuo miniſtro, dicens. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribꝫ ſubdita ſit, nō eſt enim poteſtas niſi a deo: quæ autem ſunt, a deo ordinata ſunt. Itaq; qui reſiſtit poteſtati, deſordinationi reſiſtit. Qui aſſiſtunt, ipſi ſibi danationē acquirunt: nā principes nō ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis non timere poteſtatem: bonum fac, & habebis laudē ex illa. Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si autē malū feceris, timemō enim ſine cauſa gladiū portat. Ecce ſanguinis ſumē di ſupplicium poteſtatem, ſequitur. Dei enim miniſter eſt uindex in ira ei qui malum agit. Hæc apoſtoloſ: per quæ luce meridiana clari uſ traduntur quæ dicimus, quibus conſentaneæ ita ad rem præſentem ſcripſit ſup Io. Auguſtinus. Quādo uult deus cōcitare poteſtates aduerſus hæreticoſ, aduerſus ſchiſmaticoſ, aduerſus diſſipatoꝝ eccleſiæ: nō mirentur, quia deus concitat ut a Sarra uerbereetur Agar. & poſt pauca. Si ergo non mouerētur poteſtates chriſtiane aduerſus deſertandos diſſipatoꝝ eccleſiæ: quomodo redderet rationē de imperio ſuo deo? Intendat charitas ueſtra quid dicā, quia p̄tinet hoc ad reges ſeculi chriſtianoſ, ut temporibus ſuis pacatam uelint marem ſuā eccleſiā habere, unde ſpiritualiter nati ſunt. Audiat deniq; Eraſmus, qui infeliciter nimium de hæreticoꝝ exterminio etiā modo cū ueteribꝫ hæreticis & nouis Lutheraniſ ſapuit, inq̄ens hæreſiarchaſ non debere extingui, ſed: tolerari, quidnam de illoſim monumentis literarum mandauerit idem Auguſtinus, ſcripſit (inquit) libri de correptionē Donatiſtari propter eoſ qđ nolebāt illoſ legibus imperialibꝫ corrigi. Illiuſ aut libri capite quinto. Hoc inq̄, contigit Donatiſtiſ quod accuſatoribus ſancti Danieliſ. Sicut erūt in illoſ leoneſ: ſic in iſtoſ conuerſæ ſunt leges, & paulo poſt. Mole-

Ad tit. 5.
1. Corin. 5.
2. Corin. 10.

Actuum. 9.

Roma 13.

Z
Traſta. 11
ſup Io. & re
narrat Grat.
23. q. 4. cap.
qñ. Cene. 16

2. Li. tetra.
c. 48. pte oꝝ
p̄m. 8. Da
nie. 6. & 13

stus est & medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio: ille ligado, iste caedendo, sed ambo diligendo. Si aut illos negligat et perire permittat: ista potius mansuetudo salta crudelitas est. Item alio libri eiusdē loco: Proponunt nobis (ait Aug.) quidā sententiā cuiusdam secularis authoris, qui dixit. Pudore & libertate liberos retinere satius esse credo: quā metu. Hoc quidem uerum est: sed sicut meliores sunt quos dirigit amor: ita plures sunt quos corrigit timor.

Nā ut de ipso auctore istis respōdeatur: apud illū etiā legūt. Tu nisi male coactus: recte facere nescis. Porro autē scriptura diuina & propter illos meliores dixit: Timor nō est in charitate, sed pfecta charitas foras mittit timorem, & propter hos inferiores qui plures sunt, ait. Seruus uerbis non potest erudiri: quia quod dicis intelligit & respondere contemnit. & rursum. Qui parcat uirgæ, odit filium suū.

¶ Petrus dicens Christo. Tu es christus filius dei uiui, certa & in dubitata sententia professus est illum esse Messiam a prophetis promissum, singulari quodam amore filium dei.

Ca. 14
Terent. est i
Adelphis.

1. iohan. 4

prou. 13 et 13

¶ Prop. 33
Cap. 16

Censura.
A

¶ In hac propositione displicet istud quod scilicet christū Petrus professus est dei filium singulari quodam amore. Ratio enim hac filiationis: Ioanni baptistæ. Petro, Ioanni euangelistæ, & cuiusq; in sanctitate eminentiū conuenit. Quisquis enim eiusmodi præstantis extitit meriti: singulari quodam amore dei filius fuit, adoptiuus tamen. Non sic autem censuit Petrus de christo: uerū quod unigenitus dei patris & naturalis esset filius ac cōsubstantialis. Adoptiuæ autē filiationis ratio, amor est seu charitas: diuinæ uero nequaquā. Non enim (aiunt sacri doctores) a patre gignitur filius per modū uoluntarij amoris, aut libertæ uoluntatis: sed per naturæ legem. quæ admodū mens fecunda suapte natura notitiam in intellectu & non libere producit. Si itaq; opinatur Erasmus Petrum (cui id reuelauerat pater quod in cœlis est) duntaxat enunciaſſe christum dei uiui filium esse per amoris singularitatem, id est super omnes præstantiam: mera est & horrenda blasphemia, & post Originem super hoc beati Matthæi loco hæresis Ariana, si nobiscum catholice sentit: cui illud pro literæ exigentia non expresserit, ipse perpendat.

¶ Pro. 34
Cap. 9

¶ Quisquis uxorem dimiserit, & duxerit aliam: adulterium cōmittit: nisi forte quam repudiat, adulterio commiserit repudium, sequitur. Nam quæ alteri uiro sui fecit copiam: iam uxor esse desinet.

¶ Quid de hac propositione sentiendum sit: in propositionū xxi. Censura & xxij. censura in superioribus paucis aperuimus.

¶ Christus apostolorum non reprobat responſionem, qua dixerant. Si ita est causa hominis cum uxore non expetit nubere. uerum subindicat non esse tutum uitare matrimonium: nisi si quis ita firmo sit animo, ut possit in totum temperare a coitu: perpauci autē sunt qui possunt: quia hoc quodammodo uires excedit humanas.

¶ Impudenter hic sese Desiderius præstat Incōtinentiæ patronū. Cū ait sit ille sacerdos & canonicorū regulariū beati Augu. ordinē expresse professus iā olim fuerit, atateq; sit ueteranus, uehementer ad miror non erubuisse ipsū talia quæ orbi in rebus tam diuinis scripsisse dogmata, quæ & scādaloſa sunt & morib; immodice pnciosa. ut pote quibus magis frāgūtur corda infirmiorū fidelium: tantū abest ut cū christo & apostolo Paulo ad ppetuæ castitatis amplexū hortetur, eaq; consulat. Quod uero ait ppaucos esse qui possint in toto cōtinere in fide erroneū est nedum falsū. Si dixisset: ppauci sunt qui uelint: tolerari poterat, quod autē ait, qui possint, blasphemia proximum est. ne mo enim datur siue uir siue mulier extra coniugiū: qui non ualeat si uelut ex toto abstinere a carnali cōmercio, quā dogmē dei gratia, citra quā nullū id (fateor) possit, omni eā pōscitū sp est pfecto. Legat proinde Erasmus, precor, dialogū de cōlibatu ecclesiasticorū, quæ sub nominib; sophiæ & naturæ scripsit christianissimus doctor de Gerson no, & si docibilis dei est, secus incipiet uel senex hoc de negotio sapere, & pudesere scripti. Videbit quippe quod sit facilius in totū cōtinere hoībus bonæ uoluntatis, quā tēpere eiusmodi corporis uti a cōtibus. Loge proh pudor! semet effecit Erasmus a patris sui Augustini uotis alienū, is etenim i libro de bono cōiugalit ait. Noui quosdā qui murmurant. Quid si inquit oēs uelint ab omni cōcubitu abſtinerent: unde subsister genus humanū: utinam omnes hoc uellent duntaxat in charitate, de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Multo citius dei ciuitas completeretur, & acceleraretur terminus sæculi. Quid em̄ aliud hortari apparet apostolū ubi ait cū inde loqueretur: Velle oēs esse sicut me ipsum, & iterū. Hoc autem dico fratres: tempus breue est: reliquū est ut qui habet uxores tanq; non habetes sint & q; sicut tanq; nō sientes. & paulo post. Præterit enim figura huius mundi. Volo autē uos sine sollicitudine esse. qui sine uxore est, solici-

parte op. 2.
nūero 38 a
litera. K.

C
Ca. 2. pre oī
perum. 5
1. Timore. 1.
i. Corint. 11.

1. Corint. 7.

Censura

¶ Prop. 35

Censura.

B

tus est quæ dñi sunt, quō placeat deo: qui aut̄ cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quō placeat uxori, & diuissus est. Hæc ex Paulo citauit Augustinus, unde probe colligi existimauit apostolū desiderasse, ut oēs soluti continentiaꝝ propositum firmiter conciperent sequerenturq; . Quid enucliatius dici possit: Volo uos, inquit, sine sollicitudine esse: hoc est cupio uos mundi & carnis cura uacuos eē quod in matrimonij usu obuēnire non posse monstrat subnectens.

Qui cū uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi: & diuissus est, & prius dixerat: Volo uos omnes esse sicut meipsum. Vgo etenim erat.

Cū igitur his oīno aduerſa euāgelizet Erasmus: uiderit ipse senex: professione religiosus, cuius hac in re discipulus existat, nepe apostoli aut Augustini esse negt. Iouiniani ergo sectator estude cuius pudendo errore ipse Augustinus, libri huius de bono coniugali merito nē faciens, scribit sequentē in modū. Iouiniana hærelis sacræ: Vgignū meritū æquādo pudicitiaꝝ cōiugali, tātum ualuit in urbe Roma, ut nonnullas etiā sanctimoniales (de quarū pudicitia suspicio nulla p̄cesserat) deiecit in nuptias diceretur. Videat Erasmus: num ipse cū Fabro & Luthero hoc nostro æuo id suis moliti sunt doctrinis, & effecerint. Et post pauca addidit Aug. Huic mōstro sc̄ta ecclesia quæ ibi est, fidelissime ac fortissime restitit. & quoniā iactabat Iouiniano responderi nō posse cum laude, sed uitupatiōe nuptiarū: propter hoc librū edidit, cuius inscriptio est de bono cōiugali. Sic Aug. Opinor aut̄ q; hæc scribēs nodū uiderat quæ in euuēde turpitudinis patronū Iouinianū scripserat beatus pater Hiero. quæ re ipsa & aduerſus grecizantes hac tempestate theologos militant.

Pro. 35. Nullum est opus hominis ita bonum ut mereatur præmiū æternæ uitæ.

Censura. Varijs error̄ Iacobi Fabri cōfutationibus ostensum est, propositionē hāc hærelum unā esse contra Lutherum damnatarum.

Pro. 37. Adoleſcēs q; Matt. xix. a christo quæsiuit. Quid boni faciā, ut habeā uitā æternā: audiuerat illum docentem præcepta legis Moysæ: non esse satis ad consequendū regnum cælorum.

Censura. Quod hic asserit Erasmus, adoleſcentē sc̄licet audiuisse a christo, &c. falsum & temerarium est, quod uero prætendit p̄cepta ueteris legis non esse satis ad consequendū regnū cælorum: etiā in actis cōtra Fabrum erroneū crebro esse docuimus. Et est istud aperte uerbo

L. 2. de trac.
cap. 12.

In Paraphrasi in Matthæū. Cap. XIX. & XX. CCLXV
dñi per Matthæū hic nobis tradito contrariū. Interroganti quippe adoleſcenti & dicenti Christo: Magister bone quid bonifaciā: ut habeā uitā æternā: plane r̄ndit. Si uis ad uitā. i. regnū cælorum, ingredi: serua mandata. Pergenti dein q̄rere quæ nā essent necessarij ad illud consequendū bonum seruanda mandata: dixit illi Iesus. Non homicidij facies: Non adulterabis: Non facies furtum: Non falsum testimonium dices: Honora patrē tuum & matrem: Diliges proximum tuum sicut teipsum. En Christus manifeste docet satis esse ad promerendū in cælorū regnū ingressum, obseruantiā mandato rum decalogi. quæ re uera legis Moysæ: præcepta sunt, ea autem cum alijs eiusdem instrumenti præscriptis solis seruādo: Moyses & omnes propheta & iusti in regnum cælorum indubie meruerunt intrare, tempore a dño instituto. Porro legis euangelicæ iussa, monita, uel consilia, ut eiusmodi (utpote quæ nondum tradiderat Christus) ne Ioannes quidem Baptista seruauit. Intrauit tamen regnum cælorum, cū uniuersis qui eum præcesserant iustus.

¶ Omnibus iustitæ cultoribus idem est præmiū æternæ salutis, modo uocati gnauiter in uinea iustitiæ laborarint. neque enim minus habent qui uocati sunt tempore Christi: q̄ qui tempore Abraham, aut Moysi, aut David, neque minus habent qui senes trahuntur ad cultum euangelij: q̄ qui pueri aut iuuenes.

¶ Ex dictis cōfutatione propositionis. liij. & triū sequentiū sup euāgelia cōtra Fabrum, puto q̄tū opus erat nos monstrasse q̄d hic asserit Desiderius hæreticum esse, cum Fabro enim sapit, qui non operibus reddi præmiū uitæ scripsit non quidē semel, sed mere gratis a deo dari: & proinde omnibus (quoniam ei ita libet) æquale donat.

¶ Ideo ueni (ait Christus) ut omnī cōmodis subieruā: adeo ut nec uitam grauer impendere, quo iactura unius animæ multas redimā.

¶ Propositio hæc in eo quod dicitur, quo iactura unius animæ multas redimam, falsū & ignorāter est asserta, nec est a blasphemia multum diuersum, dicere, Christi animam, hoc est sp̄m, propter susceptas in carne pœnas aut uillatas, uel minimū iacturæ fecisse nepe i omnibus lucy: fecit: aut pro ueri sui corporis gloria, aut pro mysticis mēbris. Si autē uocabulo animæ significare uoluisset Erasmus animalem uitā seu corporalē, sicuti in scripturis nonnunq; accipi uidet: fateremur sensum illum nō esse reijciendū, at q̄n id quod adiecit di-

Pro. 38.
Cap. 10

Censura.

Pro. 39.

Censura.
E

cens, ut multas redinam, plane ostendit de spiritu qui anima corporis est loqui (non enim Christus redempturus uitas animales uenit) propterea eius dictum sic taxauimus.

Idro. 40. **Cap. 24.** **Censura.** **¶** Diem & horam ultimi iudicii nec ipse filius hominis nouit. hoc si bi soli seruaui pater.

¶ In propositionum. iij. & iij. redargutione. & huius uide assertionis censuram, illic enim idem quod & hic repetit Eraſmus, pmissit.

Idro. 41. **Censura.** **¶** Non opus aut locus aut uita genus beabit hominē, sed affectus.

¶ In fide & moribus propositionē hanc plus fatis superioribus contra Fabrum docuimus erroneam. In quibus aut eodē laborat morbo: eodem uterq; curari debet remedio, Vtinam non sint illis similes, de quibus legit. Curauimus Babylonem: & non est sanata.

Idro. 42. **Censura.** **¶** Christus solus omnium a peccatorum maculis fuit immunis.

Idro. 43. **¶** Cū hæc assertio eadē sit cū. xvij. ut de illa ferendū uenit iudiciū. Christus non ausus est octo ex apostolis uelut imbecilliores, agonis sui testes facere ne deficeret animis: sed tres duntaxat secū assumpsit, Petrum ac duos filios Zebedei: ut q̄s in mōte spectatores abhibuerat suæ maiestatis, nūc testes haberet extremæ imbecillitatis humanæ.

Censura. **¶** Apertam spirat in Christū blasphemiam quod hic dicitur, non eum ausum fuisse assumere nisi tres, & c. quasi hominū more ab humana fragilitate & uarijs personarū circumstantijs tractis coniecturis: quænam pro meliori deberet ipse agere fluctuare, cuius in priorib; oppositū monstratū est. Mera inlūper est ignorantia euangelicæ historiæ: asseruisse tres agonis sui uoluisse testes habere, &c. Porro agonis Christi nemo hominū fuit cōsciū. a trib; nāq; illis, Petro, in quā, Ioanne & Iacobo, quibus paulo interius in horti locum q̄ ceteros, secū eos duxerit post nonnulla tñ eis facta yba patrē exoraturus Christus est auulsus, hoc est, elōgatus, quantū tactus est lapidis, & quā ab eis discedens dixisset, Orate ne intretis in tentationē: mox tamen somno posuendo sepulcri fuere, magistri & dñi agonis profusus immores. Illius ergo testes haud esse potuerunt. quod sane hoc in loco non obscure describit B. Mattheus dicens. Assumpto Petro & duobus filijs Zebedei, cepit contritari & mœstus esse. Tunc ait illis: Tristis est anima mea usq; ad mortem. sustinete hic & uigilate mecum & progressus pusillum: procidit in facie suam orans & dicens: Pater mihi possibile est transeat, &c. & postea sequit. Et uenit ad discipu-

math, 26

Luce, 22

math, 26

los suos & inuenit eos dormientes: & dixit Petro sic: Non potuisti unahora uigilare mecum? & post pauca iterū secundo abiit: & orauit. Item post aliquāta. Et relicti illis iterū abiit: & orauit tertio. Euidētissime per hæc colligitur quia absentibus etiam Petro, Iacobo & Ioāne Christus in horto semper orauit, & agoniam passus est non ergo testes agonis illius exitere tres nominati apostoli.

¶ Cæteris mulieribus digressis a loco sepulcri Iesu, pleuerunt illic duæ Maria Magdalene, & altera quæ dicitur, sedentes e regione sepulcri, & expectantes quod promiserat dominus se reuidis.

¶ Quod in hac assertionē dicit Eraſmus. scilicet mulieres Magdalenam & aliam quandam in sepulcri loco solas remansisse cæteris illinc digressis euangelicæ ueritati contrarium est, & proinde hæreticum. Mirabile autem, q̄ iste Paraphrastes pro uerbo sancti Matthei quod solum dixit: Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, sedentes contra sepulcrum (quod quidem aliarum beatuarum mulierū nullam signat præclusionem) reddit. Cæteris digressis mulieribus a loco sepulcri: perseverauerunt illic duæ. Hoc enim plane ad euangelij puritatem sacrilege humano sensu est addere quod non uoluit dei spiritus. Porro quemadmodum inspirauit ut per Mattheum tantum scriberetur. Erat autem ibi Maria Magdalene & altera Maria non expresso secundæ huius mulieris nomine: per Marcum uero eiusdem nomen uoluit designari dum per illum dixit: Maria Magdalene & Maria Ioseph mater, scilicet, quæ Alphæi uxor erat. Ita quod per hos duos beatos euāgelistas Mattheum & Marcum, minus dictum extitit, per sanctum Lucā exprimi iussit. Ille enim de hac muliere ad sepulcrū officium assistentia perseveranti agens. Subsecuta, inquit, mulieres quæ cum eo. scilicet Christo uenerant de Galilæa uiderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus eius: & reuertentes parauerunt aromata & unguenta: & sabbato quidem siluerunt secundū mandatum: Ecce indicriminatum tradit Lucas mulieres quæ de Galilæa dñm fuerant secuta, monumentum uidisse: & quemadmodum i eo positum erat corpus, q̄q; simul reuersæ, urgente uidelicet sabbati initio, parauerunt aromata. Qd itaq; citra exclusionem Matthei scripserat cæterarum mulierum a Magdalena & Maria Ioseph, id est, filia Cleophæ: nō debuit sacræ perimens Matthei sram, ad hæreticum prætere hunc sensum Eraſmus.

Idro. 44

Censura.

Mat. 26

marc. 15

Luce. 25

ERRORES EX

epistola Erasmi ad Angliæ regem pro Paraphrasi in B. Lu
cam excerpti, cum adiectis in eodem censuris.

Pro. 45.
Censura.
H

De autore epistolæ qd̄ Pauli ad Hebræos, semp̄ dubitatu est.

Ve admodum in primæ propositionis censure dictum
est, iudicio beatorum Ambrosij, Hieronymi, Augusti-
ni, Gregorij, & omnium sequentium catholicorum do-
ctorum usq; ecclesiastico, singulæ beato Paulo ascriptæ
epistolæ procul dubio illius sunt. Quid ergo cause
tuit Erasmus habere, ut hoc nostro seculo mundo nunciaret, dices:
de epistolæ (quæ dicitur Pauli ad Hebræos) autore semper fuisse du-
bitatum: Porro istud uel inde constat euidenter falsum & schisma-
ticum esse: q; in concilio Niceno ad numerum canonicorum librorum rece-
pta fuit huius epistolæ. In Carthaginensi autem tertio, cui itererat B. Au-
gustinus: decretum est rursum, quam apud Christianos pro canonicis in
uniuersum essent recipiendi libri ac firmiter tenendi & defendendi. In-
ter quos expressis verbis annumeratur B. Pauli epistolæ quatuordecim;
quarum una est illa quæ ad Hebræos est scripta. Illis autem decretis parens
catholicus quosc; ex tunc certum habuit: Apostolum Paulum epistolæ illius
autorem fuisse, quod suo usu (sicut præmissum est) uniuersalis probauit ec-
clesia, dum illius epistolæ in publicis missis officijs lectiones usurpans
pro titulo præmittit, Lectione epistolæ B. Pauli apostoli ad Hebræos. Cui
itaq; ab annis undecies centis & amplius indubitata fide tenentur ac
tenuerunt fideles quic; in ecclesia eruditi, stabitque istud (haud ambig-
go) in æternum: uiderit Erasmus qua fronte præsumpserit etiã hac tẽpe
state orbi scribere: q; de autore epistolæ ad Hebræos semp̄ dubitatum
est, & præsertim cum legere ipse poterit quod supra hoc referete in eccle-
siastica historia Eusebio scripserit Origenes annis plus centum annis Ni-
ceni concilio. Ita enim ille ait: Quibus nonnulli de ea quæ ad Hebræos scri-
pta est epistolæ dubitauerint: ego tamen dico sicut mihi a maioribus tra-
ditum est, quia manifestissime Pauli est: & semp̄ omnes maiores nostri anti-
quæ, ita eam ut Pauli epistolæ susceperunt. Hæc ex Origene Eusebio.
Erasmi itaq; etiã hoc nostro æuo dicere, de epistolæ ad Hebræos auto-
re semper esse dubitatum, quid aliud est nisi fidei fundamenta qua-
tere, & illa impietate lugenda quantum in homine est reddere nutantia?

Lib. 6. ca. 17

Deus pater emisit sermonem suum: quæ cælesti medicina liberat u-
niuersos ab omnibus animarum morbis: tantum ut morbum agno-
scamus & fidamur medico.

In hac propositione uocabulũ sermonem posuisse pronomine sili
um: curiosa uanitas fuit: & quia nõ ita illo uocabulo ratio p̄sonæ aut
suppositi exprimitur aut signatur ceu nomine filium, plane ineptũ.
Quod uero sequitur hæresis est Lutherana. Contrariũ enim scriptu-
ris omnino est asserere, ad oim̄ spiritualium morborum, id est peccatõ-
rum, adipsendam curã satis esse morbum agnoscere & fidere medico.
Ille nepe medicus non sic euangelizauit ægrotis: sed clamari sui uoce
p̄conis fecit & dici. Pœnitentiã agite: appropinquet regnũ cœ-
lorum. p̄ semetipsum uero: Pœnitentini (inquit) & credite euãgelio
& ite. Nisi pœnitentiã habueritis oēs simul p̄bitis. unde & cõte-
stus est alibi dicens. Nõ ueni uocare iustos, sed peccatores ad pœnitẽ-
tiã. Petrus autem magistrũ secutus, ad infirmos: secundũ animũ turbã
ingentẽ, q; eo docente & morbu agnouerãt, & cõfidentes medico di-
xerãt ad Petrum & ceteros apostolos: Quid faciemus uiri fratres?
Petrus uero ad illos respondens: Pœnitentiã, inquit, agite, & bapti-
zetur unusquisq; uestrũ in nomine Iesu christi in remissionẽ peccato-
rum. & iterum ad aliã ægrotos multitudinẽ sese ut eiusmodi hũili-
ter cõfentiũ, pœnitentini igit, ait Petrus, & cõuertimini ut deleantur
peccata uestra. Ecce christo dño autore p̄ uocantem p̄conem, p̄ sei-
plum, p̄ suum quoq; uicarium Petrum, necessariã ad animẽ morbo-
rum liberationẽ docetur esse pœnitentiã. Videat eã ob rem Erasmus
cuiusnã apostolus esse possit, mundo annuncians sat esse ut peccatõ mor-
borũ sanitatẽ aiorum assequit sese infirmum fateri & fidere christo.
Nõ Baptistæ quidem est imitator, nõ christi euangelista, neq; Petri di-
scipulus. Delicatus dubio procul miles est desiderius, ceteriq; id ge-
nus noui, p̄ linguarum pitia, nouã conantes in ecclesiam supinduce-
re theologiã. Canonica etenim ecclesiæ ieiunia fastidiant, & absti-
nentiã seu delectum ciborum, continentia quoc; p̄petuã, onus im-
portabile non uerentur p̄dicare: ceteraq; peculantis carnis refrenã-
tiua exercitia, contra legis euangelicæ impudenter asserunt milita-
re libertatem. Quoniam autem aduersus istos Antichristi p̄cursori-
res p̄ alios iã non pauca sunt edita scripta: sat mihi fuerit q; eiusmodi
prohem, & omnibus occurrentibus conuatu.

Pro 46.

Censura.
I

mar. 5
mar. 1

Lucæ 13
Luc. 5

Act. 17

Act. 5

ERRORES EX

paraphrasi Erasmi in Lucam excerpti, cum adiectis in eisdem censuris.

Pro. 47
Cap. 1

¶ Non ita per opa legis, sed p̄ fidē gratis donatur aeterna felicitas.

Elicitorū militum, hoc est Lutheranae factionis, assertio ista est, quae in superioribus decies fuit agitata, & p̄ scripturas & sc̄ptorū dicta doctorū haeretica comprobata.

¶ Diuini fauoris est (ait Gabriel ad Mariam) quod offertur, non meriti tui.

Censura.

¶ Latinae professores linguae paraphrasten, quod iuxta literam quae eo transfert genere loquitur, non secundum eam, pro peruerso & deprauatore accipiunt, quod fane sicuti plurimis alijs in locis, & hic usu uenit Erasmo, quod enim dicit Gabrielis ad mundi dominam referens eloquium. Quod offertur nō meriti tui est, nō modo iuxta sermonem archangeli, id est ab eius sensu non discedens, nō loquitur sed uelut euāgelicā ueritatis peruersor aut deprauator erroneū sensum suum nobis euāgelium statuerē contendit. Si tm̄ dixisset, diuini fauoris fuisse quod beatæ oblatum est uirginis, cū euāgelio loqueretur. Gratiam enim dei quis inficiaretur eo in negotio principem tenuisse locum; quod autem addit: Nō meriti tui est: diuino spiritui aduertatur: qui eandē dominam inter alia dicere compulsi. Quia respexit dominus humilitatem ancillae suae: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Humilitatis nimirum uirtutumque ceterarū officijs (quemadmodū sacri docent ecclesiae magistri) meruit p̄cunctis dei mater illa fieri, q̄d agnoscēs uniuersa ecclesia, in eius laudum praecōnia compellās pro temporis congruitate eandem dicit: Regina caeli laetare, alleluia: quia quem meruisti portare &c.

Atqui non gratis omnino in ea hoc fecit dominus. Nam tanto beneficio semetipsam praueiniente tamen & cooperante, uti semper dicimus, gratia dei meritis proprijs in mulieribus sola dignificauit. Cum itaq; ueritas euāgelica humilitatem sanctae uirginis meritoriam causam cur dei mater facta est testetur, dicens. Quia respexit humilitatem ancillae suae: cui consentaneae canit ecclesia. Quia quem meruisti portare; quod hic asseruit. Desiderius in fide erroneum est atq; schismaticum.

Lucæ, p̄t.

¶ Vbi libido intercedit in coitum, quod nascitū imundū nascitur.

¶ Quoniam neq; hic ab regula cōmuni demit Erasmus sanctam dei matrem: de hac dic propositione sicuti de decimo statua.

¶ In toto itinere (quo scilicet accessit Helizabeth) neminem salutauit Maria,

¶ Et hic ad euāgelii suū addit Erasmus sensum. Cū enim, ut legitur longa satis esset uia, qua de Nazareth ad Zachariae domum profecta est recens facta christi mater Maria, q̄t inopinabile, uel p̄ uiam salutantes humillimam feminarū: ac benignissimā non reflatasse, bona scilicet eis impredādo, uel hospites ad quos pro fragilitatis humane refocillatione declinabatq; nō uideat. Quod autē Helizabeth famulo quē mittebat in Sunā ciuitatem dixisse legit. Si occurreret tibi homo, nō salutes eum: & si salutauerit te quispiā, non respondeas illi. & idem christus discipulis quos euāgelizare mittebat, dixit inter alia: Neminem per uiam salutaueritis: nequaquā secundum propriū accipienda sunt locutionem quasi ad perfectionem spectet, proximos non salutare; & ob id sancta dei mater quae mulierum perfectissima erat, ad literam hoc obseruās, nulli omnium Aue aut salue dixerit: donec peruenerit ad Helizabeth, de qua dicitur. Et salutauit Helizabeth. Absit hoc uoluerit deus, qui hominē quē cūq; proximo bene optare, uerbaq; amica ubi occurrit facere iubet. Morale igitur est quod dicitur: Si salutauerit te quispiā, nō respondeas illi. & neminem per uiam salutaueritis. Vult nāq; dominus his locutionum schematibus, cum incumbit nobis celeriter exequendum quicquā aut agendum, quod scilicet ut fiat urget: non esse cū occurrentibus fabulandum, aut eis inhaerendum sermonem non necessarios miscendo: sed id maxime curandum, ut quod praecipimur maturare studeamus.

¶ Adhuc hodie sunt quibus magis aridet nomen Zachariae quā Ioannis nimirū hī qui nondum patiuntur aboleri dies festos, ieiunia delectum ciborum, sacrificia, &c. uidelicet clamitantes: Nomen Ioannis nolumus: ueterem Zachariam uolumus.

¶ Etia nō hic enigmatae orbi loquitur Erasmus a christo & ecclesia dissentiens quoad dies festos, ieiunia, abstinentias (quas ciborū delectū uocat) quod gen⁹ est feria sexta, aut alijs hebdomadae diebus nullo tpe carnibus uelcī: & sacrificia, ut altaris quotidianā & frequentē

Pro. 49

Censura.

L

Pro. 50

Censura.

M

4. Regū. 4

Lux.

Prop. 51

Censura.

N

oblatione, cōstāter & sincere propter dei euitandā indignationem obseruātibus succenseri. Deo & ecclesie obcedentibus indignatur, disciplina oēm ecclesiasticā exomā habet, libera uult oīs omnia eē Relegat quadragesimā, tpa quæ dicuntur quatuor: confudit ciborū delectum cum felis diebus: & reprobāt matris ecclesie sacrificia. O insanum dogma uere miseri & miserabilis senis, psbyteri, & professione religioni, ac theologie officio. His enim titulis debuerat ipse fragiles seu infirmos, animos sua dicendi arte (qua nouit quæ uult miris suadere modis) ad dura quæq; poenitentiae cohortari opa, & animare ad perseuerantiam in obcedentia mandatorum dei & ecclesie. Bonum profecto erat, si natus non fuisset ille. Cui contra Lutheranos decertans Iudocus Clichthoueus respondet pro commentis, & in Antiluthero, & in ecclesie propugnaculo.

Pro. 52.

Cap. 2

Censura

Prop. 53

Censura

Lucæ, 12

gene, 17

¶ Christus solus ab omni peccati contagio immunis fuit.
 ¶ Ad xvij. & xlix. propositiones quia hæc pertinentiam est in illis damnata.
 ¶ Cum adesset dies a partu quadragesimo secundus: quo lex iubet masculinum foetum exhiberi domino, &c.
 ¶ Quonia ex Leuitico manifeste constat dñm pro maiore immunditia mulieri quæ suscepto semine masculi pepererat dies septē duntaxat statuisse, & pro consequēte, quæ minor immunditia iccirco dicebatur: quia puerperæ tēplū ingressu & sanctificatorum contactu solum interdicebatur: decreuit deus tres & triginta dies tantum, quorum primus a partu octauus erat, quo circumcidebatur secundum mandatum Abrahæ factum paruulus: Septem uero & triginta tres numerum quadragenariū iuste reddunt: quod hic Erasmus asserit plane & scripturæ sacræ obuiat, & ecclesie ritui: quæ purificationis sanctæ dei matris cōmemorationē die quadragesimo celebriter agit. Est igitur hereticū & schismaticum. Puteum tamen hoc potius Erasmo humana contigisse inaduertentia (quoniam euidētissimum est quo in stamus argumentum) quā proposito legis literæ: quæ perspicua est) obtinendi.

Pro. 54.

Censura

¶ Symeon senex puero Iesu bene precatus est.
 ¶ Assertio hæc in spiritum sanctum blasphemiam irrogat: quoniam quidem bene precari alicui, aut est illi bonum quod nō habet expectare, & ut conferatur a deo aut ab alio qui id potest uotis proci-

rare: aut ut in habitis bonis cōseruetur, in eisq; proficiat. Quæ admodum in cōmentarijs super Matthæ. Iacobus Faber hæc uerba Heræoz, Ofanna, &c. asseruit (sed profecto non citra blasphemiam) pinde esse, ac si dixisset deo eoz: quicq; Saluū fac obsecro filiū David. i. Christi: quæ eiusmodi uox & laudis erat, & bonæ imprecationis, quæ pro Christo quatenus hō erat deū deprecabant: Eisdē itaq; rationibus quibus illic ostendimus Fabri cōmentarium impiū esse & blasphemū: & plens Erasmi assertio eiusdē gñis esse monstrat. Absit autem ut Symeon iustus, & spū sancto illustratus agens, bonū quodlibet Christo etiā secundū serui formā exoptauerit, q; si usquam in catholicis doctoribus scriptū inueniat, qd huic blasphemie uideatur astipulari: illud ad rectū trahendū est sensum, aut simpliciter declinandū. cū em̄ sint hæc scripturis conformia, nihil aduersus ea militare iuste potest. Hallucinatio est autē Paraphrastes iste, existimās p theologice imperitiā quod retulit Lucas de Symeone dicens: Et benedixit eis (quod reuera illis de quibus agebatur bene erat precari, seu eis imprecari bona) etiam Christū contingere. cū tñ de deo loquens paulo ante non in casu dandi, sed accusationis dixerit Lucas: & bñdixit deum, id est, bonū illum p̄dicando laudauit dicens: Nunc dimittis seruum tuum dñe. &c. De beatis uero Maria & Ioseph uerba faciens: datus uisus est casu. Sic enim sc̄a habet. Et erat pater eius. i. Christi, & mater eius mirantes super his quæ dicebantur de illo. Et benedixit illis Symeon, & dixit ad Mariam, &c. Eni ex plana constat litera, quia haudquaquam ad Christum referri potest quod dictū est, & benedixit illis. Per uerse igitur pro euangelica ueritate, ecclesie dei de corde suo Erasmus impietates deponit. Sic tamen dicit quodam loco: Mihi monendus est lector crassior, me nusquam in Paraphrasi loqui: ne quod sub euangelicæ persona modestie uereque dicitur, sub mea uideatur arroganter dici. Per hæc uult Paraphrastes nouus theologus quæcunq; in beati Lucæ persona locutus est, pro euangelico sensu recipienda omnino esse, nihilq; Erasmicum in omnibus contineri. cum tamen in plurimis longissime a uero abhorreant. Est autem id pro expertorum & doctorū theologorum sententia, sacrilege præsumere. Appendat has ob res iusta lance Erasmus seipsum: & proculdubio inueniet, quia est a ueritate minus habens, sicut Balthasar rex Babyloniar.

Matth. 21

Cōseruatioe
 propōnis. 59
 & duas te-
 quentium.

In galce ep̄te
 ad Angli. re.

Daniel, 5.

Pro. 55. ¶ Symeon iste iustus, nec sacerdos, nec leuites erat.

Censura. ¶ Cum istud asseueret Erasmus paraphrastes, quod certissimum est B. Lucā minime uoluisse uidet ille quō sese a sacrilego uēditet mē dacio, qui dixit (utī proxime est commemoratū). Mihi monēdus est crassior lector me nusquā in paraphasi loqui. Porro nō hoc locutus est Lucas: sed pro solita audacia cōmentatus est Erasmus. Enim uero in lege scriptū hac sup̄ re legimus. Cum expleti fuerint dies purgationis, siue pro filio, siue pro filia: deferet infans mī scilicet, agnū &c. sequitur. Et tradet sacerdoti qui offeret illa corā domino, & orabit pro ea: & sic mundabitur. & paulo post. Q. si non inuenerit manus eius, nec potuerit offerre agnum: sumet duos turtures uel duos pullos columbarū: unum in holocaustū, & alter pro peccato: orabit pro ea sacerdos, & sic mundabitur. Ecce agendorū in die purificationis pro puerperio per legē, solus a deo decernitur sacerdos minister. Beata autē dei mīr nihil quod ad rem pertineret omisisse credenda est. solus uero Symeon tunc ministrasse p̄ Lucā (qui accurate oīa uidetur descripsisse) refertur. Existimandū igitur omnino est: Symeonem quod expositores alunt) sacerdotem magni tunc in sanctitate nominis fuisse. & quoniam tunc non erat suæ uicis ordo (alioquin in ipso inuentus fuisset templo, de quo egredi non licebat citra hebdomadæ finem. ministrantes) in spiritu uenit in templum, ut pro concessio sibi priuilegio, tunc sacerdotis fungeretur officio: quā accepisse responsum a domino meruerat nō uisurum se mortem nisi priuideret Christum dñm. Erasino hanc ob rē & hic dicimus: q̄a de corde suo prophetat loquens, & Lucam nō refert, sed semet ipsū.

Pro. 56. ¶ Cunctis tandem rite peractis quæ ad purificationem præscriptæ rat lex: reuersi sunt in Bethleem ubi natus erat puer.

Censura. ¶ Etiam hic paraphrastes pro euangelio, quod euangelio & rationi aduersatur, mundo impie scripsit. Vehementer autem stupeo hominem tam acris ingenij, & assidua lectione in uarijs disciplinis doctissimum, tā profundo sepultum somno, ut in re uisumma erat uigilādi sollicitudine orbi scriberet q̄ euāgelicæ historie manifeste obuia sunt. Age B. euāgelista Lucas, q̄ deo uolente solus infantilia hæc Chrī, diuina tñ, s̄ræq̄ mādauit monumētis, testat, dicens: Et ut p̄fecerunt oīa q̄. s. ad purificationis ptinebāt mysteriū secundū legē Moysi: reuersi sunt in Galilæā in ciuitate suā Nazareth. Erasmi huic occur-

rit dicens. Omib; tādē rite peractis q̄ ad purificationē p̄scriptæ rat lex: reuersi sunt in Bethleem ubi natus erat puer. Quis non admiret aut uiri inscitiam, aut sacrilegium: quod autem ad rei ipsius attinet cau fam: cur Bethleem reuerterentur, quo solum urgente Cæsaris edito fuerant (deo tamen ita disponente) profecti: cum ibi nec hospitium in extrema necessitate potuerant inuenire? Nihil illis profusus libera causa: ut illuc rediret. ad propria igitur remeasse eos, cū B. Lucas citra dubitationem credendum est.

¶ Pater tuus & ego iam dies aliquot anxij te quæsumus oīa metuentes tibi quæ parentum pietas solet amatis liberis metuere.

¶ Cur hæc Erasmus Lucæ euāgelistæ ascribit, quali per illum dicta: cum apertam sp̄rent blasphemiam: non enim euāgelistū scribendo potuit Lucas tam insane loqui. Scribit ille solum quoad hoc filio matrem dixisse: Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Et ait ad illos: Quid est q̄ me quærebatis: nesciebatis quia in his q̄ patris mei sunt oportet me esse: nō refert dixisse matrem: O fili metuebamus tibi mala, quæ pueris per parentum incuriam nō nunquam solent obuenire. quod hic uel consimile dictum inuenitur: metuere siquidem alteri, uereri est ne illi quodpiam accidat malum. Erasnicum ergo istud est, sciebat quippe illa nihil malorum posse ei quæ uerum credebat deum esse contingere, quod non uellet ipse. q̄ si secus existimasset illa: in deum blasphemaret: ceu Petro sic cogitantem tunc dictum est: Vade post me Sathan: non sapis quæ dei sunt, sed ea quæ hominum. Hoc autem nefas est etiam cogitare. Dolere uero & anxietate in rerum torqueri: naturæ mortalīs hominis proprium est, non impium. sibi certe mater & nutritius Ioseph metuerūt nō Christo: ne forte eo in negotio non nihil humanitas per incuriam fuisset omissum ab eis: quia scilicet alter alteri fidebat pro puero comitando seu reducendo.

¶ Iesus demisit se morigerumque præbuit matri & Ioseph nutritio suo: non q̄ illis deberet obedientiam: sed ex sua bonitate obsecutus est ad tempus eorum imbecillitati.

¶ Iesus nulli debebat obedientiam nisi patri cœlesti

¶ Rursus hic cōtra euāgelistā, quali in arena pugnat paraphrastes. Lucas de Christo testatur dicens, imo per eum deus. Erat subditus illis. Verissime ergo eorum iustis imperijs ut homo erat suppositus.

Rr ij

Lucæ. 2.

Pro. 57.

Censura. S.

Math. 6.

Pro. 58.

Pro. 59.

Censura. V

Illis igitur naturali & diuino iure obedire obnoxius erat. Erasmus contra: non inquit illis obedientia debebat Christus ipse dixit: Non ueni soluere legē, sed adimplere: & itaq; Descendi de cælo nō ut faciam uoluntatē meā, sed uoluntatē eius qui misit me. Voluntas autē dei patris est ut parentibus iuste monentibus filij obtemperent. naturæ hæc lex est adeo incōmutabilis, ut nec in cælo sua uirtute frustretur. Hinc pie ad misericordiam matris non formidat ecclesia etiā nūc supplicando dicere, Monstra te esse matrem: quali modo cuiusdā piæ fiducia cū uno sanctoq; diceret: Iure matris impera redemptori. Vt hō certe matri debet uel modo Christus obedientiā: cepit enim le sus facere & docere. Erroneū itaq; est quod hic docet Erasmus. Si autē opinatur & suis uelut uerbis ipm Christū patri cœlesti obedientiā debere ut æternus est eius filius: blasphemia est post Origenem, Ariij in æternum damnata. Vt homo igitur non modo patri cœlesti subditus est, sed & sibi ut deo, & spiritui sancto, & per hoc parentibus: quoniam id iustum sancta trinitas unus deus.

Pro. 60. Censura. 4 Regū, 5 X
 ¶ Naamā Syr^{us} iuss^{us}. s. ab Heliſſo, ter mergi iordanē obtēperauit. ¶ Humanus est lapsus iste: non enim ter solum iustus est mergi ab Heliſſo Naaman: sed septies. Sic enim in quarto Regūm dicitur libro: Vade & laua te septies in iordane: & recipiet sanitatem caro tua atq; mundaberis.

Pro. 61. Censura. Y
 ¶ Et enim cum Sathanas natura sit mendax: etiam si quando uerum prædicat, non in aliud tamen hoc agit, nisi ut fallat.

¶ In hac propositione illud solum displicet: q; dicitur Sathanam natura mendacem esse, & id quidem quoniam scripturis sanctis cōtra rium est: & proinde erroneum. eiusdem namq; naturæ modis omnibus a Deo creati fuerunt angeli: & qui per uirtutum officia usumq; liberi arbitrii creatoris adiuti gratia illi sese ut domino supplices, adhærentesq; ut summo bono, ac eū seu patrē amātes, steterūt: & q; naturæ ac græ donis p uolūtatis libertatē abutētes, aduētia malitia sua in dñm deū creatorē supbientes, ut ingratiſſimi ab eo sunt auersi, & cōuersi in cor prauū: & ita in sua prauitate fixo aīo obſinati fuere, ut recte illi nūq; agāt. Porro de oibus, tū angelis & hoie tū cæteris creaturis p Moysen scribi fecit deus propter nos: quo. s. illud certo cognosceremus. Et uident deus cū cūta q̄ fecerat: & erat ualde bona. Q; autem natura boni a deo creati fuerunt angeli, q; p æ-

Gene. 1

identē prauitatē dæmōnes sunt facti, euidenter docuit christus, referente Ioanne inquires. Diabolus in ueritate non stetit, in qua scilicet est creatus: quia non est ueritas in eo, cum loquitur mendacium. Ex proprijs loquitur: quia mendax est, & pater eius: scilicet mandacij. Et istud uo hoc explicuit August. uerbo. Dicens christus de diabolo. In ueritate non stetit: a ueritate lapsus in intelligi uoluit. In qua utiq; si stetit: eius particeps factus, beatus cū sanctis angelis pmaneret, sic ille. Quod aut in canonica Ioannes ait: Ab initio diabolus peccat: non intelligēdum est quod sine peccato nūq; fuerital: in quoniam in ueritate fuisse, cuius oppositū christus indicauit dicēs: In ueritate non stetit. Vult ergo Ioannes dicēs. Diabolus ab initio peccat: quia ex quo cepit peccare: quod ei accidit in mundi initio: id est nō longe post suā creationē usq; modo peccat. Ob hoc tamen nō fit, ut eius sit mala & mendax natura: id est substantia quā creauit deus. Bonā certa est suapte natura omnis substantia, & proinde in esse eā cōseruat deus: minime hoc facturū, nisi in se illa bona esset. Non itaq; Sathanas natura mendax est: sed acquilita peruersitate. Et quāquā illud tritum. Consuetudo est altera natura, non sit reiiciendum: q; recte exprimat morem non simpliciter naturam esse, sed alteram naturam id est primā: quæ semper in se bona est: adiectionem, seu accidentiā assertionem tamen Erasmi magis illud arguit quā excusat.

¶ Fides aut obedientia est, obediētia enim, q; iustus credere credit. ¶ In philosophia & theologia error est dicere: fidem esse obediētia. Est enim fides doctore apostolo, triū uirtutū diuinā, seu theologalium, generatione & natura prima: quæ ad rationē seu intellectū p̄tinet. Obediētia uero iustitiæ moralis nō theologicæ uirtutis pars seu species est: in uoluntate cōsistens. Et hæc notoria peritorū cuiq; in philosophia sunt. unde apostolus ipse Timotheo loquēs, has inter se se discernit uirtutes. ubi ait: In uenilia desideria fugere: sectare uero iustitiā, fidē, spem, & charitatē. Quod aut pro rationē subiūgit Erasmus dicens: Obcedit etiam q; iustus credere credit: futile est ac inane. alioquin uirtus omnis obediētia erit. Nēpe nulla, siue theologia, siue cardinalis, siue moralis est uirtus: cuius nō possit actus homo iustus elicere & exercere. Ita ergo rationabimur: obcedit q; iustus sperare, diligere, prudēter de agēdis dicere, tēpate uiuere, sperare, amare, charitate, prudēter iudicat, & uiuere tēpate. Spes igit obediētia ē, & charitas, pr-

Rr in.

Ioann. 8
 Li. de ciu. xi cap. 13
 Ioann. 3.
 Ioann. 8.

Pro. 62.
 Cap. 5.
 Censura.
 I. corin. 13
 2. Timot. 2.

dentia quoq; & temperantia. Eandē sane uim cōnexio ista habet cū Erasmi argutiola: quæ est tamen omnino ridicula.

Pro. 63. **Censura.** **A** Solus Iesus omne morborū genus tollit ab omnibus: nullū aliud exigens sacrificiū, quā simplicem ac puram erga se fiduciam.

Censura. **A** Hanc assertionē quod utrūq; suā partem ad Lutheranas prīnere heresēs: scilicet sapius in superioribus, & cōtra Fabriū, & cōtra scriptorē hūc cōmonstratū est, propositio enim xlvi. cū hac in sensu cōspirat. Quādo aut animorū tollere morbos, idē est quod pctōrē uincula soluere, eaq; remittere: Christus uero suis dixit uicarijs: Quæcūq; solueritis sup̄ terram soluta erunt & in celo, & rursum: Quorū remiseritis pctā remittentur eis. Non solus igitur Iesus omne morborum tollit genus. Contra Fabrum aut ad intentionē hanc nō pauca diuinæ scripturæ prodiximus testimonia: quibus omnino palam factū est quod hic nos repeteret cogit Erasmi litera, q̄ scilicet non solus Christus omne morborū tollit genus, tollit utiq; sub eo ecclesia, tollit minister eius, tollit & poenitens, tollit & fratrem ad poenitentia cohortans: quicq; pro diuinis iussionibus suas agens partes

Pro 64. **Censura.** **B** Quicūq; Christus frequenter oraret: tamen suos docuit paucis & clam esse orandum, nec ullum exigat ieiunium.

Censura. **B** Non hic certelucas euangelista loquitur: sed euangelij p̄uor & deprauator Erasmius Paraphrastes: Homo qdē ū nō mutauerit mentē deploratus. Legens eisdem hęc illius dogmata, dissimulare eius picula nō ualeo. Christus (ait Erasmi) suos docuit paucis & clā esse orādū. At nos cōtra sic asseueramus: Suos Christus multis & palā ac assidue docuit orare: nō modo sub eius euāgelica lege, uerū & ut deus sub ueteri. Nā p̄ David dictū est: Septies in die laudē dixi tibi. Et per eundē cōtinuos & publicos ritus orādī pro toto populo, tribui Leuiticæ tradi dñs præcepit. Vnde & p̄ Sapientē scriptū dicens. Nō impediatis orare semp̄: & nō uerearis usq; ad mortē iustifi cari. In euangelio aut exp̄ssis p̄metipsūm v̄bis. Oportet (inquit Iesus) semp̄ orare & nō deficere. Per apostolum uero Paulū dicit. Sine intermissione orate. At ne putaret quod docebat nō agere: Timotheū cōpellās ait: Gratiās ago deo meo, cui seruiō a progenitoribus meis in cōscientia pura: q̄ sine intermissione habea tui mēoriā in orationibus meis die ac nocte. Hęc debebat Erasmus p̄dederē: priūq; mundo nunciaret dicens: Christi paucis & clā suos orate docuit

psal. i. 8

1. par. 2. et se que. Eccl. 1. 8

Luc. 1. 8

1. Timot. 5

2. Timot. 1.

ut in unā doceret fideles ueritatē conspirare quæcūq; scripturæ p̄tem, non enim dissentionis scripturæ author deus est. Et quonia ista non est putādus ipse Erasmus sapuisse: eū oportebat ecclesie magistros consulere, ne ab eorū catholicis deuiaret sensibus. Quod q̄ neglexit linguarum præsidij fidens: iuste permisit deus, ut euangelicæ ueritati contraria crebro pro euāgelio tradat, & pugnantia nonnūq; q̄ scū: quod uel hic obuenit illi. Pugnāt utiq; simul secundū fidei ueritatē, christū frequenter orasse, & suos paucis esse orādum docuisse: quasi aliter opere, & aliter sermone docuerit. Orās haud dubie frequētē, suos efficacissimā doctrina ut ita agerēt instruxit. Quod docendi genus uehementius multo censetur: qm̄ plus mouent exempla q̄ uerba, non enim frustra scribi uoluit de se: quia p̄notaret in oratione dei. In eo quippe diuino exercitio illū imitati sunt sui pro uiribus. Nepe in principio actuū apostolicorum de eis ita scripsit Lucas. Omnes, scilicet christi apostoli & discipuli, qui post eius in cœlū ascensionem Hierosolymis diuersabātur, erant perseverantes unanimiter in oratione & obseruatione, cū mulieribus & Maria matre Iesu & fratribus eius. Publice item erant p̄ces, ad quas psoluendas ibant ipsi christi discipuli: de quibus idē Lucas scribit dicens. Petrus & Ioannes ascendebant in templum: ad horam orationis nonā & rursum de illis tribus milibus ad Petri v̄bum cōuersis alijq; fratribus: Erāt inquit Lucas) p̄seuerates in doctrina apostolorū & communicacione fractionis panis & orationibus, & paulo post. Quotidie quoq; p̄durantes unanimiter in templo. Quod igitur hic scribit de oracione Paraphrastes: scripturæ ueritati aduersum ē, schismaticū & cleri moribus p̄niciosissimū. Nec minus id quod de ieiunio subiungit. Pro qua causa Erasmo respondeat Clichtoueus: in his nos leuans.

Pro. 65. Designauit dominus Iesus e numero discipulorum septuaginta quem admodum & antea selegerat duodecim.

Pro. 66 Sermonibus instructos dñs Iesus emisit septuaginta discipulos: facturos sui periculum in euāgelij prædicatione.

Censura. **D** Hoc in loco euāgelista scripsit, quod rei uitas habebat, ingēs. Designauit dñs & alios, scilicet ab apostolis, septuaginta duos. Cur autē duos suppresserit Paraphrastes etiam bis: ipse uiderit. Quod uero asserit illos missos sui periculum facturos in prædicatione euāgelij impietatem haud dubie spirat, & in christum blasphem: am̄ qualū

1. Corin. 14

Luca. 6

Actu. 1

Actu. 3

Pro. 65

Pro. 66

Censura.

Luca 10.

scilicet quos ipse (qui nouerat qd esset in homine) seu maxime idoneos elegerat: oporteret per opa probari, iuste ne ad id mueris eos ipse elegerat. Abeat hæc inflata cogitatio. Neq; enim sese probare cupiebant quos prescicit ille qui eis dixit: Nolite cogitare quomodo uti quis quid loquamini, cum eritis ante reges & presides: dabitur enim uobis in illa hora quid loquamini. In eius siquidem uerbo rete in capturam laxabant, nihil hæsitantes. Porro nullos per se christus misit, quos non effecerit idoneos sui euangelij prædicatores. Et si modo humana sineret ambitio, aut fidelium promereri possent per studia, ut eo duntaxat inspirante ad regendos populos eligerentur: soli utiq; ad hoc assumerentur capaces & ecclesiæ utiles, quemadmodum & tunc, quauis longe forent meritis dispares.

¶ Pharissæus stans uicinus propitiatorio, uelut dignus qd cū deo cominus colloqueretur, sic orabat &c.

¶ Etiam hic quidem non loquitur euangelista: qui probe nouerat, aut ex certa lectione historice ueteris instrumenti, aut diuino magisterio, quidnam esset propitiatorium, totiusq; templi & atriorum eius structura. Erasmus autem de proprijs uerba faciens non obscure indicat quā nesciret quæ ceu euangelistæ orbi tradit, solis innixus coniecturis. Porro quoniā christum refert Lucas de publicano dixisse: Publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad cælum leuare: existimauit Erasmus, Pharissæum propius stantem orasse, quod fateor ad unam intelligentiam non debet improbabile reputari: qd scilicet ostio atrij Sacerdotum & Leuitarum orando esset uicinius Pharissæus: Publicanus uero in illius atrij, in quo orabant uiri, parte infima, seu ab eodem ostio maxime distante. At quod exprimit Erasmus dicens: Pharissæus stans uicinus propitiatorio: ridendum plane est ueluti somnium quoddam. Propitiatorium nanq; sicut in Exodo dicitur: aurea erat tabula, archæ fœderis superposita: cui duo Cherubim imminebant. Quando autem certum ex eadē ueteris legis traditione constat, locum seu partem illam templi, in qua huiusmodi archa, & quæ continebat, propitiatorium quoq; & Cherubim erant, hoc est sanctum sanctorum in nulli licuisse introire, ne principibus quidem sacerdotum, id est illis quatuor & uiginti quos deus per Dauid de signari mandauit, quo ceteris presbiteres (qui minores dicebantur) sacerdotibus, secundum sibi assignatas uices quotidie altaribus ho-

locasti & thymiamatis quæ lex mandabat suo exequerentur ministerio. Quā inquam illis illicitū omnino erat propitiatorium accedere sed tñ unius summo pontifici, qd absolute cūctis p̄fectus erat: & id quidē semel in anno. scilicet decimo die mensis septēbris, qui ob hoc dies propitiatiois dicebatur: quō dici pot̄ Pharissæus propitiatorio fuisse oratio uicinus, qd nec atrij sacerdotū ingredi p̄mittebatur: Sunt itaq; yba ista Erasmi quasi nebule quædam, historiæ antiquæ legis quoad hoc ueritatem obtenebrantes: quæ citra causam ignoranter effudit, ad Lucæ litteram suas addens præsumptiones.

¶ Alius ostendit aliquē ex Pharissæorū gēne nigro pallio: & dicit: Aspice, hic est Christus. Alius rursus indicat aliū cādido pallio, & dicit: Ecce, hic est Christus: Alius diuersos indicans colores & formas uestitiū: clamat, Hic est Chrs. Alius demonstrat uescitum piscibus: & dicit, hic est Christus, Alius spadonem ostendit, id est, continentē: & dicit, hic est Christus. O Iudaicum & incredulum genus: uis uidere Iesum: conscende arborem: sume tibi oculos Zachari.

¶ Nihil penitus in his audimus qd sit euangelicū: non loquitur S. Lucas, sed impudētissime senex sacerdos, per os sanctū quē olim professus fuit religionis statū, sacra suis prophana uenenatis sermonibus, salutifera patrum beatorū subannat instituta: Christi uestem polymitā (quæ qm̄ inconsultis est desuper contexta per totū diuidi haud poterit) pro uiribus cōscindere saragit infelix hō sua uerborum figura. Qui autē pro his impietatibus nō illi succenset, qui quorsum ille tendat intelligit: quo spū agatur uiderit. Manifestum est enī per hanc Erasmi parabolā, illum & castitate mordere ecclesiasticorū: & profel fornicat criminari omnem uictus abstinentiā, austeritatemq; uestitū. Porro cum deo acceptissima sint eiusmodi pœnitentiæ officia: ea tamen Iudaica uocitat & Pharisaica. Beatos yō patres, qui de rebus illis certas dederunt regulas: utputa Basilium, Augustinum, Benedictum, Franciscum, & reliquos qui facere ceperunt prius, & que fecerant pro imitari uolentibus, hoc eisdem deo inspirante, & ad id magnifice exequendum ministrante sapientiam, literis posteris mandauerunt: impiissime & execrabilī blasphemia incredulos appellat. Cum autem dicere, Alius ostendit aliquem nigro pallio, & dicit: Aspice hic est Christus, &c. pium hunc & rectum habeat sensum: uidelicet qui sub magisterio S. Benedicti, hoc colore uestitus uitā suā

mathæi 10.

Lucæ 5

¶ Pro. 67
caj. 18Censura.
E

Exodi. 25.

i. Para. 25

¶ Pro. 68

Censura.
F

regulauerit, piscibus uescendo in continendo ut spado: ibi Christū sicut eius p̄ceptor Benedictus inueniet (quod si non feliciter contigerit Mauro, Romano, alijsq; beatorū milibus multis monachorū: exprobet Erasmus) Senlum tñ eiusmodi uerissimū, & euangelicis cōsilijs germanissime consentaneū, quicq; omnē eius claudit perfectio nē: ut pote quia datā per monachos: Benedictū nomine & re: ait S. Gregorius patriarchā, uiuendi formā non tenet, qui pro uiribus & euangelica mandata & monita atq; consilia obseruare non studet. Ad ridendum tamen eadem uerba detorqueat intellectum Erasmi: sed id dubio procul impudentia damnabili, qui enim sacrum religionum factitarium lacerat statim: hæreticorum in superioribus locis, contra Fabrum expressorum discipulus est. non Christi.

120. 50.
Cap. 22.

¶ Nisi Christus Petrum euidēter castigasset: existimasset nobis licere aduersus impiorū uolentiam armis non defendere, ac uim ui repellere. Nunc cum Petrus reprehensus sit, q; aduersus impios & sceleratos, pro innocentissimo domino strinxerit ferrum: quæ poterit esse posthac causā, ut hō christianus iniuriam iniuria repellat?

Censura.
G

¶ De eo quod in hac propositione statuere potissimum uult Erasmus, non licere uidelicet christiano uim ui ullo repellere casū: quidnā sit secundum rectam fidei doctrinam iudicandum, ex dictis pro assertionē, xxviii. in superioribus est mōstratum. Diuino autem iure naturale declarante, Hebræis licebat iniuste inuadentem ui repellere, domino sic dicente. Si effringens fur domum suae sustodiens fuerit inuentus, & accepto uulnere mortuus fuerit: percursor non erit reus sanguinis. Hæc uero lex iudicialis in utroq; humano iure recepta est & obseruata: uti ex cap. Si perfoiens constat, titu. de homicidio, in anti. In consilio autem Vieni. eodem titulo in Clement. ita legimus. Si furiosus aut infans seu dormiens hominem mutilet uel occidat: nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo cēsemus, qui mortem aliter uitare non ualens suum occidit uel mutilat inualorem. Cæterum quoniam in presentiarum occurrit: paraphrastem nostrum unum postulo sermonē. Cum & in Matthæo & hic illicitum prorsus cēset & prædicat, aduersus sceleratos etiam qui cuiuspiam uolunt mortē iniuste ac uolenter inferre, illis uim ui repellendo obfistere: cur semetipsum ore proprio damnat? Aliter quippe scribit, & aliter agit. Dei, inquit Erasmus: sed profecto erronee

H

regulauerit, piscibus uescendo in continendo ut spado: ibi Christū sicut eius p̄ceptor Benedictus inueniet (quod si non feliciter contigerit Mauro, Romano, alijsq; beatorū milibus multis monachorū: exprobet Erasmus) Senlum tñ eiusmodi uerissimū, & euangelicis cōsilijs germanissime consentaneū, quicq; omnē eius claudit perfectio nē: ut pote quia datā per monachos: Benedictū nomine & re: ait S. Gregorius patriarchā, uiuendi formā non tenet, qui pro uiribus & euangelica mandata & monita atq; consilia obseruare non studet. Ad ridendum tamen eadem uerba detorqueat intellectum Erasmi: sed id dubio procul impudentia damnabili, qui enim sacrum religionum factitarium lacerat statim: hæreticorum in superioribus locis, contra Fabrum expressorum discipulus est. non Christi.

mandatū transgreditur Christianus, quisquis iniuste illatam uim ui satagit quocunq; casu repellere. Hoc mundo euangelizat cum hæretico Lutero & errante Fabro, cæterisq; recens per linguarū: arte theologiam tractantibus, audi quā suæ sint doctrinæ cōsentanea opera. Quātum nouimus, Erasmo iniusto utiq; catholicæ ueritatis cum præfatis græcificantibus multistarū aggressori: obniti studuerūt non uia facti legibus inimica, uerū legitimo iure (quo non modo licet cuiq; potenti fidei ueritates tueri aduersus illas ledentes: sed ut id agant omni lege mandatur) ueluti uitæ ipsius catholice defensores obuiam ierunt in arenam descēdentes his postremis annis aduersus illius errores certaturi. Edoardus Leus, Iacobus Stunica, docti sane mea opinioe theologi, prodijt & Petrus tutor, gradu Parisiensi, in theologia doctor & Carthusianus professione. Ex his autem que respondere molitus est Erasmus: qui haud scio an aliquando tacere docebitur: uident uel tardi mente: quia nihil penitus operibus suorum secutus est documentorū. Vim illi, q̄tum ad præcipua rez argumenta spectat: nō intulerunt Erasmo: sed ueritatibus uolentiam irroganti obfistere studuerunt. At q; eiusmodi defensorijs armis nō nihil uia non dei gloriam uidit attingi: non ferens cuiusq; correptionem, quæ ut aiunt non mouit lapide, ut saluā sibi retineret in mūdo gloriosā. Tñ certe egit non defendendo ueritatē, sed illā tuentibus recalcitrando, ut ab omnibus probis q; legerūt rīssiones eius impatiētilimus omniū iudicetur esse scriptor. Et proinde maxime illi cōpatiendū existimentq; .s. seipsum omnino ignorās, de oīm conditionibus hominū sibi iudiciū uane arrogauit, quasi hō qui nihil nesciret. Quid autē ageret si quisquā iniuste in eius personā uim conare inferre, non est difficile conijcere: qui certe pro iusta causa non pōt patienter audire correctionis uerba, sed reuocatos, omnes & uires explicat, ut recte monentes reijciat: qñ non resistendo sustineret cōtra iustitiam illata uerbera? Aliter igitur omnino loquitur, atq; aliter agit. Illius & nostri dominus miseret. Porro ita agens, seipsum Lutheri & sequacium præstitit, aut præceptorem, aut discipulum. Quod norunt qui eiusmodi hominum legerunt scripta.

¶ Iesus suam mortem non lugubrem: sed gloriosam esse uoluit: nec deplorari: sep adorari. Non enim defenda est mors innocentis.

¶ Si de gloriosa Chri resurrexione diceret Erasmus, eundē Chri

120. 70.

Censura.

Ioan. 40

noluisse eā esse lugubrē: cū euangelio saperet. Nepe ad monumētum foris Mariæ Magdalene stāti & plorāti dixerūt angeli: Mulier quid ploras? Perseuerāti itē in flatu occurrēs in alia specie Christi ad illā ait. Mulier quid ploras? quasi & angelorū dñs & ipsi, scēminā dicerēt. Dum Christo ut homini pro hominis redēptione, omnibus deploranda lachrymā ab inquis inferebat: ip̄us erat flendi ac gemēdi, q̄ uere deplorāda tū recogitāda proponerentur. Nūc ꝑo resurrectionis consideranda uenit gloria, q̄ mysteria cōplectitur nō defendenda, sed spiritalibus attollēda exultationi uocibus & iubilis admirāda. Cū uero passionem ac mortē luctuosissimā dicit nō debere per tunc actorū memoriā deplorari: quis delicato huic militi p̄beat assensum, q̄ contra cōmunem naturā legē docet? Notum em̄ experientia scitur, quā historię flebilis & luctuosē cōmemoratio uisua a corde pio lachrymas elicit. hinc fatetur Augusti. se pueri Dionis historię legendō, q̄ illa ob amorem se occiderat, plorasse. Sigitur Christus suā mortē noluit esse lugubrē & deplorari: cur ecclesiā inspirauit ut redeunte tpe studioissime illius recitetur historię, cū & litera, & ei adiecta non sine diuino natu musica, etiā a cordibus duris uiquada lachrymas extorquent. Hoc (inquit Apost.) sentite in uobis, quod & in Christo Iesu. Mira quidē Erasmus, & uere defenda mōlitur, id est, ieiunia reprehendit, a carnibus abstinentiā, ut Iudaicum morē dīnat: uelutis austeritate ridet, omnēq; poenitentiā dīsciplinā respuit, passionis deniq; & mortis Christi memoriā, lætā cōtra rei naturā uult esse non flebilem. Regnare uult non militare, gloria & honore coronari non cerare: quasi tā non esset in lachrymarū ualle, sed eleuatus in monte sancto. Non trāsibit profecto nouus euangelista Desiderius de delictis ad delictas: nullus sic docuit sanctorum: Vñ, inquit dominus, uobis diuitibus: qui habetis hic cōsolationē uestrā. & rursus: Vñ uobis qui ridetis nūc: quia lugebitis & flebitis. Quid precor, facere poterimus huic nouæ Lutheranorū factioni? Si utiq; illis cederet ecclesia: non ultra luctus retineret tpa, nullā diem festorum uigiliā relinquerentur: nihil de septuagesima, nihil de quadagesimali ieiunio, nihil de dominicā passione, nihil de postrema, q̄ & sancta dicitur: & penosa hebdomada ageret: tēpus omne per annum pro diebus duceret palchalibus: Non legeret legendā passionis dominicæ historiā, non psalmos illā prānuncian-

Lib. 1. conf. cap. 15

Philipp. 2.

Luc. 6

do describētēs, nō prophetā Esaiā, nō Hieremiā Threnos, & cōsū milia. cur hoc? qm̄ eiusmodi uix legi a pijs possunt fidelibus: qn̄ erū panē cōpassionū lachrymā. & dicit Erasmus. Nō est mors innocētis defēda etiā ab ijs quos morte iniuste illata a iusta morte liberat, & q̄ dē æterna. Est certe de eiusmodi iniusta morte flēdum suo tpe: & uicissim de redēptiōe gaudēdum. Tēpus (ait scriptura) flēdi, & tēpus ridēdi. Has ob res Erasmo cōtestor: qn̄ est theologia quod tradidit in his & alijs nō paucis, sed Sathanæ traditio, gladio & ignib; cōsectanda. Eodē autē spū quo hic agitatus est Erasmus, locutus est & Faber propositionibus, cxxxiii. & cxxxv. sup euangelia. si uelis illic uide cōsultationē: quæ (fateor) poterat multis augeri: sed sinē cupiens multa quæ occurrunt nonnūq; omitto.

¶ Ab hac hora sexta, uidelicet qua maxime solet feruere sol, tenebræ subito obortæ sunt ꝑ totam illam regionē Hierosolymitanam usq; ad horam nonam.

¶ Ut Erasmo donemꝑ potuisse illū ad euāgelicā literā adijcere nō nullam modo sensibus cōuenirēt fidei aut salte nō dūcōuenirēt, cuiusmodi quod hic de suo scripsit, scilicet solē maxime feruere sexta hora: puto cēsendi pro cōmuni enūciandi forma. Quāq; enim ex philosophia cōptum sit nullo anni tpe plus alio feruere solē, nec ulla diē aut noctis hora magis alia: sed unū eundēq; parē ppetuū ac uniformem semp habere feruorē, utpote qui in se neq; incrementū aliquādo suscipit neq; minutionē: partē tamen mūdi huius inferioris in ordine ad quā sexta hora est seu meridiana, quæcūq; illa fuerit (nā semper est alicubi meridies) quia impensus calefacit sol propter causas philosophis non ignotas: iccirco in ea existētiū respectu maxime feruere dicitur, cum alias quascūq; mundi partes frigeret maxime sinat. Non itaq; uim euangelio intulit Erasmus dicens quod a sancto Luca non habet: ab hora qua maxime solet feruere sol. Hinc neq; displicere id cuspiā debet, q̄ uerum sit & euāgelio non aduersum. At uero quod subnectens asserit tenebræ fuisse ꝑ totā illam regionē Hierosolymitanam, innuens q̄ illic solum fuerint: cuiq; merito ingrātū esse oportet. Porro in hoc etiam Origenem quē in præceptoribus potissimum sese habere testatus est) audēdo excessit. Siquidē ille nō id asserit: sed ait. Arbitror ergo sicut cætera signa quæ facta sunt in passione ipsius, scilicet christi, in Hierusalē tantummodo facta sunt.

Eccle. 3

2p. 71

Censura.
K

L

Hom. 35. su.
per math.

sic & tenebræ tantummodo sup oem terrâ Iudaëâ. Nec enim extra Iudeam petra disrupta sunt, aut monumenta apta nec alia terra tremit tunc, nisi terra Hierusalê, sicut solâ in Hierusalêm uelû templi scissum est. Ecce in duobus ad euageliû addendo sup gre dicitur Erasimus discipulus Origenê præceptorê: Quoniâ quod hic non asserit, asserit ille: & quod hic ad totâ Iudaëâ extêdit, quæ tribuû duodecim terrâ comprehendebat, hic ad Hierosolymitanâ contrahit. Neq; enim regnû Israel quod tribus decem cõtinebat: terra hierosolymitana uocabatur, sed tantû regnû Iuda. Hoc tamen & illud collectum terra Iudaæ recte dicebatur. Ceterû qñ hæc quæstio de nomine esse uideatur, hoc sup articulo iudico non cõtentionose agendû esse. Dicam⁹ potius & præceptorî Origeni, qui crebro solis agit coniecturis, & Erasmo non uerâ esse quod ille uelut cõptum suspicatus est. Signa uidelicet omnia illa quæ sub dominicâ passionis historia contigisse in euangelio leguntur tantummodo in hierusalêm fuisse facta, quò minus illud uerû esse poterit: quod inde putat probe collegisse, tenebras scilicet illas super Iudaëâ terrâ solum contigisse: Cû aut in quibus singulorum exigitur ueritas, quia syllaba cadit, ait iurisperitus, a toto cadere debet haud iniuria quæ parauit Origenes rationû argumenta reijcienda ducimus: tum q; appendenti dictor; maturam plane occurrit non esse æquum asserere: quia tantummodo in Hierusalêm uelum templi scissum est, cum pro mundi redemptione pederet in cruce mundi dñs, aut apta sunt monumenta: illic quoq; tenebras solum apparuisse motaq; fuisse terrâ, tum q; fallum id eẽ quod de terræ motu dicit Origenes testatur August. sic inquit. In terræ motu dnicæ passiois undecim in Thracia ciuitates subuersæ sunt hoc asserit Augu. iam senex: quod certe non citra legitimâ existimâdus est scisse documenta. De ipsis aut tenebris docet Hieronymus non fuisse eclipsim, quod certa ratio mōstrat: sed fuit uniuersalis ob tenebratio solis, de quo sup Matthæum sic ait: Hoc factû reor ut cõpleatur prophetia dicens: Occubet sol meridie: & cõtenebrabitur sup terrâ in die lux, & in alio loco: Occubit sol cum adhuc mediâ eẽ dies, uideturq; clarissimum lumẽ mundi, hoc est luminare maius, retraxisse radios suos: ne aut pendente uideret dñm, aut impij blasphemantes sua luce frueretur. Quod p̄terea non in sola Iudaëâ terra illę apparuerunt tenebræ: plane tradit B. Dionysius: de Appolophan

philosopho sc̄to Polycarpo his scribens ybis. Tpe crucis dnicæ era
m⁹ ambo apud Heliopolim, id est solis ciuitatē, in Aegypto: amboq;
simul icidentē mirabiliter soli, lunę globû notabamus &c. Et ad cū
dem Appolophanē. Tu, inq; mihi pœne coænus: una morantes cõ
stiteramus, cū feria quadâ sexta & hora etiâ pœne sexta, sol horribil
bus subito & obitus tenebris. &c. Et quis p̄tendat b. Dionysius id
lunæ interpositione fuisse factum: scripturis aut pro Hieronymi sen
tentiâ congruere magis uidetur, q; diuina potentia solis radij fuerint
remouat. nã sic ait Lucas: Et obscuratus est sol: In id tamen cõueni
unt q; non solâ illas passa est tenebras: sicut temerarie asserit Era
simus: Iudaorû terra, sed & gentium. Quod plane scripsisse uident
Math. Marc. & Lucas. Primus enim ait: A sexta autem hora, tene
bræ factæ sunt sup uniuersam terrâ, usq; ad horâ nonâ. Alter uero:
Facta (inquit) hora sexta tenebræ factæ sunt p totâ terrâ, usq; ad ho
ram nonam. Tertius autem, id est Lucas, ait, Erat aut fere hora sex
ta, & tenebræ factę sunt in uniuersam terrâ usq; horâ nonam. En tri
um euangelistarû litera aperte sonat, tenebras illas p uniuersam ter
ram factas fuisse: nec potest quicq; expressius designari. In cõsultissi
me igitur planâ diuinorum scribarû reliquit Erasimus sententiâ, nã
cã in Origenis suspicionibus occasione, quem (ut prædiximus) etiâ
temere audendo hic superauit.

Christus discreuit nobis utriusq; legis discrimen: interdicens di
uortij, quod Moysi lex cõcesserat: Prohibens iurare, quod nõ prohi
buerat lex prior, lubens etiâ inimicos diligere: cum uetus lex pmit
teret & dixisset ulcisci inimicum.

Omnia hæc in superioribus ueræ scripturarû intelligentiæ cõtra
ria esse & erronea plus satis ostendimus.

Quid exigit christus a suis, nisi fidem? & post pauca. Deus non
iudicat ex operibus, sed ex fide: non ex cibo aut potu, non ex ueste
aut ocio: sed ex animi pietate. Et hæc iã fuere nõ semel reproba
ta: quis autem non admiretur: si pendat quanta hostilitate in oia
penitentię opera gracißantes feratur theologus: usq; adeo ut clami
tent bonor; operæ meritis nõ correspondere præmiû: & (ut hic) q; de
us non iudicat ex operibus: Cum tamẽ euidentissime iudex christi
fuz prænunciarit ecclesiæ renarrante Matthæo, iudicio mudi nõ
hui se se cõmemoraturum, nisi externa hominû opera bona ad regnû

Epist. ad P.
lycar. quæ 4
ordine 8
Epist. 11

Lucæ 25

Matth. 8

Marc. 5
Lucæ 25

Ps. 72
Cap. 24

Censura.

Ps. 73.

Censura.

M

Lia. de mir.
scrip. op. x

Amos. 8
Hier. 15

Matthæ. 25

præmiū, mala ꝑo ad supplicia sempiternū. Cū uenerit, inq̄, filij hōis in maiestate sua, & oēs angeli eius cū eo: tunc sedebit sup sedē maiestatis suæ: &c. sequitur. Tunc dicit rex his qui a dextris eius erūt. Venite benedicti patris mei: possidete paratū uobis regnū a cōstitutiōe mundi. Meritoria autē cause tantæ mercedis exprimens: nō dicit Fidē habuistis & fiduciā in me, aut in animo pietatē: cū tamē certū est illa deesse nō potuisse electis: sed ait: Esurui em̄, & dedistis mihi māducare, situi, & dedistis mihi bibere: hospes erā, & collegistis me &c. Reprobis ꝑo contra pro suæ causā pdictiōis, eiuscemodi opm bonorū duntaxat omisiōne esse cōtestatur. In loꝛne uero itidē: Procedēt (inq̄) q̄ bona fecerunt in resurrectionē uitæ: qui uero mala egerunt in resurrectionē iudicij. Nihil hic de fide exprimit, de fiducia nihil de opibus trimodo dñs in iudicio disceptaturū sese p̄nunciat, q̄ illis debetur cœli præmiū. Et dicit Erasmus: Deus non iudicat ex operibus. Palā ergo in his deliratisiuit in non paucis alijs.

Pro. 74

Inter discipulos erat Thomas, uel cū eis, qñ christus in die resur-
rectiōis ne sp̄i ianuis clausis ad illos intrauit, & stetit in medio eorū.

Censura.

Altissimo sopitus somno tenebatur Erasmus quando hæc charta commisit, quæ planē euangelicæ aduerfantur ueritati. Porro de ea ipsa christi apparitione scribens Ioannes, ait. Cū sero esset die illo (scilicet resurrectionis) una, id est prima sabbatorum, quod est dominica: & fores erant clausæ, ubi erant discipuli cōgregati propter metū Iudæorum: uenit Iesus & stetit in medio eorū, & dixit eis: Pax uobis etc. sequitur. Thomas autē unus ex duodecim, q̄ dicitur Didymus, nō erat cū eis qñ uenit Iesus. Dixerūt ergo ei alij discipuli: Vidimꝰ dñm. Ille autē dixit eis: Nisi uidero in manibꝰ eius fixurā clauorū: &c. nō credā. Et post dies octo iterā erāt discipuli eius intus, & Thomas cū eis: uenit Iesus ianuis clausis &c. Ecce nō hic opꝰ est ꝑb̄is pluribꝰ. Sp̄u euāgelico certe nō agebat paraphrases noster calamū stringēdo: cū in foribus, id est tristissima aberrarit uia. Mirabile autē q̄ ipse, aut scribēdo, aut dictādo, uel recenſendo, hūc nō animaduertit lapsū. Per misit sane istud opinor dñs, quo uel manifestissimis erroribus dare tur lectoribus occasio sibi in cæteris cauendi: & non putarent uerū esse quod in epistola præmissa: sese uidelicet in paraphrasi nūq̄ loq̄, sed Lucam, Quod quidem assertum, omni pestilente aura nocētus existimari debet. Nobis ignoscat dominus Amen.

Ioann. 20

ERRORES EX

EPISTOLA ERASMI AD DOMINVM

Ferdinandū, pro Paraphrasi in Iohannem excerpti, cum adiectis in eodem Censuris.

Si multa dicunt à dño, ut nō prius intelligenda sciret, nec prius intelligi uellet: q̄ rerū euentus quod dictū erat, explanaret.

Rasmus muneris qd suscipiebat. Iohannis scilicet euāgelij p̄ Paraphrasim explicādī, arduitate illustrisimo principi Austriae Archiduci apiens: inter alia, qd hic transcripsimus, proposuit: sed profecto nihil ad p̄sentē eius ualet intentionē. Esto qd nō pauci ser-

monū Chri cū eos proferret minime ab audietibus intelligerēt: quæ admodū nec beata eius parēs, & uir sanctus Ioseph p̄ceperunt qd ad eiusdē matris uerbū quo quesierat: Filij qd fecisti nobis sic? respōdens dixit illis, cū adhuc duodecim annos natus esset: Nesciebatis qa in his q̄ patris mei sunt oportet me eē: Sic em̄ de hoc retulit Lucas: Et nō intellexerūt uerbū qd locutus est ad eos. Et mō cōsimili de eo qd duodecim aplis suis p̄dixerat: Ecce ascendamꝰ Hierosolymā, & cōsummabunt oia q̄ scripta sunt p̄ prophetas de filio hois. tradet em̄ Gētibꝰ, & illudet, &c. idē Lucas testat dicēs: Et ip̄i nihil horū intellexerūt: et erat uerbū istud absconditū ab eis: & nō itellegebāt q̄ dicebātur. Quid tū istā ad euāgelicē scripturę obscuritate iā p̄tinet: nihil penitus, certū nepe est, oia illa tam p̄ rez. euentus q̄ sp̄s sancti illustratiōe fuisse p̄ aplos & Chri discipulos plene intellecta: multo autē tpe q̄ ip̄m sanctū euāgelij in pellibꝰ seu chartis describeretur. Qm̄ igitur q̄ in nōnullis euāgelij sui nōdū scripti partibus futura p̄nunciauit Chri, p̄ alias partes cōpleta legunt, q̄ multo ille dixerit sic ut nō intelligerent prius q̄ facta essent, nulla iā in de difficultas intelligēdi euāgelij oritur. Qz uero addit Erasmus, dicēs: Nec prius uellet illa Chri intelligi, &c. arbitrariū oino cēferi debet. Porro uti in superioribus mōstratū est, nō semel Chri sp̄e suos arguit auditores: q̄ tā foret obtuse mētis, ut q̄ dicebat illis nō intelligerēt. Vñ & sup hm̄ōi indocilitate duobus discipulis, quos in Emaus die resurrectionis euntibus se iunxit dñs, dixit: O stulti

Prop. 75

Censura.

Cap. 22
Luc. 18.

Luc. 24

T t

Marci, ult.

& tardi corde ad credendū in oibus quæ locuti sunt prophete. Omnibus autē ap̄lis recūbentibus in die suæ ascensōis, apparet: exprobrauit incredulitatē eorū, & duritiā cordis. Impiū igitur est dicere, Christū docendo suos nōnulla quæ dicebat noluisse eos intelligere. Et si em̄ absolute, & omni facilitate poterat ipse efficere, ut singula quæ ab eo audiebant, plenē intelligerēt: nō iudicauit tū id tū exp̄dite: ut scilicet p̄ miracula, seu infusam scientiā docerent. Eos prius uoluit more aliorū cura, studio, & labore exerceri: quo mererentur meliorū capaces fieri honorū, propriāq; agnoscēdo imbecillitatē in moribus humilitatē cōseruare.

Prop. 76 ¶ Principes p̄suasi nōnunq; ab ijs q̄ p̄fectæ reli gōis professiōe cōmēdant: existimāt summā esse pietatē, si quotidie precū, quas horas uocant, penſum absoluant, si nullus dies abeat absq; sacro.

Prop. 77 ¶ Hæc quidē ut in prophano simul & iuvene principe fateor argumentū aliquod esse piæ mentis: ita per multa sunt, quæ propius ad Christiani principis officium attinent.

Prop. 78 ¶ Etenim si princeps prospiciat, ne belli tēpestas oriatur, ne publica libertas uioletur, ne populus tenuis ad famē adigatur, ne magistratus corrupti creentur: mea quidē sententia sacrum deo grati⁹ obtulerit q̄ si sex annis recensuerit preculas illas, & tamen hoc laudo, si modo quod præcipuum est, accesserit.

Censura. ¶ Perniciosa moribus sunt hæc Erasmi dogmata: ac planē Lutherana. Quid em̄ magis impie principibus suaderi possit: q̄ q̄ sint p̄ uis faciendæ p̄ces quæ horis canonicis, aut alijs ad id deputatis sermonibus, deo & sanctis eius porriganit: & qd̄ deterius est, sacri, id est, sacrificij qd̄ missa dicitur, cultus seu assistētia uel auditio? Hoc tñ efficit Erasmus: dū ista summā eē pietatē it̄ inficias, aliaq; eē q̄ propius ad Christiani principis attinēt officij asseuerat: dū itē preculas eius oratiōes uocitat, & nō p̄cipue ad illū, ut quotidie deū pulset p̄ cibis & rei sacræ alit̄ p̄tinere. Quā autē nō opus eē reor multa hic exp̄dere, ut mōstreret q̄to studio p̄ scripturas sacras de⁹ uoluit orationis cōmēdari officij, quō itē potissima religionis portio in assiduæ oblatione deo exhibita precū reponitur: cū hoc nemo nisi p̄serse cogitans detrectet. Sat ergo fuerit si uno uerbo cōuincam⁹, falsa omnia esse quæ hic p̄tendit scriptor, & eorū opposita uera: uel delictum cultum orationum canonicarum uel aliarum & quotidia

ni sacrificij, summā esse etiā principū pietatē, & nihil propius ad eorū spectare officij, nullūq; posse illos deo offerre sacra gratis. Nō est sanē operosum istud statueri: Cū animaduertenti notissimū occurat, quatuor illa quæ diuino cultui in principe p̄posuit Erasmus, scilicet operā dare ne oriatur bellū, ne publica lædatur libertas, ne populus fame confisciatur, aut iniquus in republica sufficiat magistratus, nō nisi ad diuinū ordinari cultū. Docuit em̄ centies experientia, qd̄ literis tandē mandatū est, scilicet, qd̄ nō nisi in pacis tēpore bene colitur pacis autor. Finis autē bellorum proximus pax est. Pax uero a uere Christianis poscitur, ut liberæ pacis auctori debitū p̄soluant famulatū, qui maxime p̄ orationū & precū sacrificiorūq; cultū redditur. Orationū igitur in ecclesia quotidianū exercitium proximus est scopus cæterorū quæ potest in politia magistratus, promouere. Quod (ut omittā innumera) euidenter unico expressit uerbo Christus dicens Marthæ (quæ oim̄ in ecclesiæ utraq; politia uitā actiuam agentū gerebat typū) de Maria (in qua & contēplatiuorū figurata est uita) Porro unum est necessariū, Maria optimā partem elegit, quæ nō auferretur ab ea. Manifestū itaq; relinquitur, omnē actiuæ uitæ operationē, quā princeps potest in populi Christiani regimine exhibere, suapte natura p̄ dei uolūtātē in uitæ speculatiuæ officij ordinari: cuius quidē partes sunt Lectio, oratio, cōsideratio, & meditatio. Si quis autē adhuc sup̄ his dubius est opusculū diui Bernardi de cōsideratione ad Eugenij Papā, p̄curat oculis: & nobiscū haud dubie (si lector docilis est) sapiet, & reijciat p̄scripta Desiderij dogmata: nec immerito quidē. Nā quotiq; sub Christi lege sancti cognoscuntur fuisse Imperatores, Reges, et Principes: pro summis desiderijs duxerūt semper diuinis uacare orationū & sacrificiorum actionibus: probe sententes, nō nisi eiusmodi officijs a rege regum domino posse obtineri, ut iuste quæ populi cōcernunt administrationē, ualeret homo exequi. Quod aperte dñs ipse monstrare & docere uoluit: dū sic scribi in lege iussit. Dixit Moyses ad Iosue: Elige uiros, & egressus pugna contra Amalech cras: Ego stabo in uertice collis hñs uirgā in manu mea. sequitur Fecit Iosue ut locut⁹ erat Moyses, & pugnauit contra Amalech, Moyses autē & Aarō & Hur ascēderūt sup̄ uerticē collis, cūq; leua ret Moyses man⁹, uincebat Israël, sin autē paululū remississet, supra

In Clemē. dū dū de septu.

Lucæ. 19

R

Exod. 17.

bat Amalech, sic ibi. Si profecto fideles & pii Imperatores ac reges nō maxime dilexissent assidue orationū & precū officia: non tā studiose curassent erigere monasteria tā magnifica, ecclesias & sacra loca, in eisq; tā numerosos oratores fouere cōuentus. Quos nō nisi impie statui hic & sæpius derogat Erasmus.

Prop. 79

Nullis seculis defuerunt homines, apud quos euangelio suus cōsuetus honor: sed tamen his annis quadringentis uigor illius apud plerosq; refrixerat.

Censura.

S

Hoc assertū, Lutheranū oīno est. Fatemur autē nos euāgelicum feruorē (proch dolor) apud multos semp tepuisse. Verū apud Lutheranos iā nihil de euāgelica disciplina eē uidetur. In eorū linguis plus satis resonat euāgelicū, & (quam fingunt) euāgelica libertas. Cū tñ manibus, id est operibus, uim euāgelicæ disciplinæ oīno negent: magis est dubio procul dicenda recentū horū libertas theologicorū, de monis licentiā, q̄ obseruatiā Christiana. Huic autē factiōni si per scholasticā theologiam (quā cū Luthero à quadringentis annis hic ortā insinuat Erasmus: alibi uero aperte id scribit, in eam nō parū inuectus) nō itū fuisse obtuā: qd̄ illa promouisset, facile ex iā actis conijci potest. Neq; ceu dicere & scribere passim solet Erasmus) in errorū examinatiōe & iudicio solis uitus theologorū colū legiū sophismatibus argutulis, seu spinosis philosophorū complexionibus aut tricis. Non audiunt quippe illa in fidei iudicijs: sed per catholicā diuinorū eloquiorū intelligentiā, pro sensu puritate quam tradiderunt sacri doctores, & tenet ecclesiā cōfutat, & erronea iuxta artis theologicæ regulas decernit, & rectis scripturæ diuine sensibus aduersa aut dissona, q̄ eiusmodi sunt. Quatenus autē nos talū subfidijs aut quousq; digladiemur: p̄t quisq; lector ex superioribus certū agnouisse.

ERRORES EX

PARAPHRASI ERASMI IN IOHANNEM EXcerpti, cum adiectis in eosdem Censuris.

Prop. 80.

Cap. 1.

Mat. 6

Philippus p̄filius eadē de Ch̄so, q̄ postea Petrus p̄filius ē: sed q̄ nō eodē aior: circo nō audiuit eadē q̄ ille audiuit. Sup hanc per uā ædificabo ecclesiā meā: & tibi dabo clauēs regni cœlorū.

Censura.

X hoc lapsu nō obscure prodit Erasmus (ut alijs q̄q; in millibus) quanta aut negligētia aut precipitatione hęc sacra agitauerit. Porro ad calcē primi capitis sui euangeli, dialogū Christi & Nathanaelis his retulit Beatus Iohannes uerbis. Vidit Iesus Nathanael uenientē ad se: & dixit de eo. Ecce uere Israelita: in quo dolus nō est. Dixit ei Nathanael unde me nostis. Respondit Iesus & dixit ei. Priusq; te Philippus uocaret: cū esses sub ficu, uidi te. Respondit ei Nathanael, & ait: Rabi: bitu es filius dei: tu es rex Israel. Respondit Iesus, & dixit ei. Quia dixi tibi: uidi te sub ficu: credis, maius his uidebis, &c. En planum est mera inaduertētia, Erasmi de Nathanaele fecisse Philippum. Nō em̄ Ch̄so dixit Philippus: Tu es filius dei: sed Nathanael. Pro ueritate igitur euāgelica, mūdo sua Paraphrasi hareticū sensum scripsit Erasmus. Quod uero subnequit, eadē hic Ch̄so dicta fuisse q̄ postea dixit Petrus: neq; uerbis coheret sequētib; neq; usque adeo certū est, ut euāgelij loco reponi debuerit. In cōsequentibus etenim sic ait Erasmus: q̄ ceu magnifico titulo uolēs honorificare Iesum Philippus, appellauit eū regē Israel: significat eū adhuc de regno terreno somniasse. Terrenū autē est & humile qddā, regnū habere in mūdo: sed lōgē sublimius est regē eē totius orbis, ac etiā an gelorū. sic ille. Vñ apte satis colligitur: q̄ nō eadē Ch̄so nō Philippus, sed Nathanael dixit, q̄ & Petrus. Quādoq; Petrus dixit: Tu es Ch̄s, filius dei uiui. Qd̄ haud dubie de aeterna generatiōe qua patri naturalis unigenitus ē & cōsubstantialis, ac in oibus a qualis enūciasse Petrus Ch̄s docuit, respōdēs Petro & dicens: Beatus es Simon Bar Iona, q̄ caro & sanguis nō reuelauit tibi: sed p̄ meus q̄ in cœlis ē. &c. Nathanael uero dātaxat inq̄: Tu es filius dei. Lūquet igit si uoces cōsideres: q̄ nō hoc dixit qd̄ Petrus. Nō em̄ ait, Tu es Ch̄s, neq; addit dei uiui. Si autē sensum respiciamus, uel doctore Erasmo nō id sapiebat Nathanael qd̄ Petrus, hic em̄ dicens illam unū deū eē cū patre: regē cœli cōsitetur & terræ. Ille terrenū attēdebat regnū. Et quanq; potuit Erasmus id in quadā legisse glossula, fuit tamen magis pie illa interpretāda: quod agunt semper q̄ recte theologiam ediderūt: q̄ uon sonat usurpanda. Et p̄sertim, q̄ secus sunt sacri doctores de eodē locuti uerbo, & quidem secundum rectam euāgelicā literæ sententiam.

Matth. 6

Propo. 81. ¶ Hactenus (ait Christus matri suæ) tuæ uoluntati me præbui morigerum: quod nunc restat, ex arbitrio patris gerendum est, non ex humano præscripto.

Propo. 82. ¶ Alibi mater fuit: posthac mihi nihil aliud eris quàm mulier, quoties uerfor in patris negotio.

Propo. 83. ¶ Patris glæ quies erit seruicidū: nihil opus erit tua interpellatione. Vltro faciã quæ res ipsa postulat: habeo tēpus à patre præscriptum.

Censura. ¶ Impia hic & uicina blasphemix multa locutus est paraphrastes & quæ assertis alibi p eū nō cōsentiūt. Porro in superioribus Lucę, cap. 2. ipse scripsit, Chm nulli nisi patri cœlesti debuisse obedientiam & quod nullo iure matri aut Ioseph putato patri obtēperare deuinct⁹ erat. Hic autē Christū introducit, dicentē matri: hactenus tuæ uoluntati me p̄bui morigerū. Percōtor ergo an quod matri sese Ch̄s filius eius hactenus morigē p̄buit, id naturalis & diuinæ legis iustioni suæ erat cōsentaneū, an cōtrariū, aut ueluti ex cōsilio illud super rogādo legi præscriptis addebat. Hoc quodlibet hō responderit p̄ sentibus Erasmi obuū probabitur assertis. Porro eū haud dici potest Christū etiã ut hō est quicquid aliquādo admisisse legi aduersum: quæ de eo scripsit aplog⁹ princeps, dicēs. Quia p̄ctm nō fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: Reliquū est aut quod ut legi dei parens se matri p̄buerit morigerū, aut ut quæ legis necessitati superogando quod cōsiliū solū erat, obediēs adiecit. Vt autē hoc duob⁹ qs dixerit: ad igitur fateri Christū nullo unquē tpe sanctæ eius parenti aliter obediētiam impendisse, quod quolibet. Quippe nō secus infans, aut puer, uel adolescens, aut iuuenis, quod in diebus eius mortalis uitæ fine, ad id erat obnoxius. Lēpe quod naturæ lex p̄ diuinā cōprobata præscriptis, honore patres: nullo tēporis lapsu, nulla obuiente status mutatione, liberos ab hmōi eximit præcepto. Si autē Erasmus uelit eius modi obediētiam Christi ad matrem, ē cōsilio prodixisse & non præscripto legis: fortius inde urgetur. Porro qui in pueritia & adolescentia ad cōsilioꝝ obseruantiam se addidit, ea quæ illibate obseruare studet, cū in hoc perfectionis rationē consistere ipse Christus tradidit cuius dicit: Si uis perfectus esse, postea quæ omnia mandata serualti: uade & uende omnia quæ habes, &c. qui magis adult⁹ minus agit: à sanctitatis perfectione elongari uidetur & respicere reuoluo: quod nequaquam de Christo absque immani dici potest blasphem

u. Petri. 2.

Y

Math. 19.

nia. Ratum ergo relinquitur iure pari, Christum quatenus est homo, matri omni tēpore, etiã nunc in cœlo, obediētiam debere. Lex em̄ prima naturæ, quæ eius author deus uult liberos parentibus quandam debere reuerentiã, uigoris est inextinguibilis, neque obstat, quod ipsa dei mater spiritali iure filio, quatenus etiã homo est, subdita sit: alioquin ad summum euectus pontificatum uel imperium à legis mandato, quo dicitur: Honora patrem tuū & matrem &c. censeretur exemptus, quod falsum esse nescit nullus. Quam sit autem insipiens, quantamque contineat blasphemiam, quod secutus ad didit Erasmus, Christū faciens his locui sermonibus: quod restat, ex arbitrio patris gerendū est non ex humano præscripto: si recte quis sermones ipsos perpenderit, facile intelligit. Quid quæso sperant hæc, quæ uelut à Christo ad matrem dicta, uniuerso scripsit Erasmus orbi: Hactenus tuæ uoluntati me præbui morigerus: quod nunc restat ex patris arbitrio gerendū est, non ex humano præscripto: Execrandã sane & stultissimam blasphemiam: quasi uidelicet sancta Christi genitrix prius propria uoluntate citra diuinã benedictio filio p̄cipere solita fuisset uel iniuste aut imperfecte: quod iam quoniam ipse Christus ætate & auctoritate creuisset, uenisset, iueniret corrigendū aut mutandū in melius. Quod aliud non redolet nisi & in matre delictū, quæ nō ex æterni patris arbitrio filium rexisset, sed humano præscripto: & itidē in filio quãdã imperfectiōe, quod sese passus illuc usque fuerit nō eodē patris sui arbitrio deduci, sed humana quæ dei non esset uoluntate, quod plane hæreticū est & blasphemum. **Z** Consimilia quoque sunt omnino quæ sequuntur, scilicet, quod ex tunc Christū sanctã Mariã non ut matrem habuit, sed tãtūmodo ut mater: quoties in negotio patris uerfaretur, quasi aliquādo in alienis à patris uerfatus sit negotiis: quodque in negotiis dei nihil opus erit matri Christi interpellatione. Miror quidē uehementer, si pio lectore hæc unquē placuerit: ac stupeo profus Erasmus potuisse tã insana cogitare, tã denique cōsultū fuisse, ut eiusmodi oibus hominibus p̄ suas p̄poneret paginas. Meliorē det ei dñs posthac mētē: bonū suppe fuerat illi, si totū sic alijs edocēdis icubere: sine rege nouos suppe uos scribēdo libros, sed semet sibi nōnunquam dare. Si em̄ pia mētē ueritatem in sanctorū patrum scriptis requirendo, uel ætatis sue dimidiū colligasset, illi ex patre suo Augustino forsitan occurrisset, quod scilicet

Tracta. jo.

mus nos in superioribus citasse. Iccirco autē & hic petere nō pō-
get: qm̄ oportunū haud parē. Est. At igitur sup̄ hūc sanctū euā-
gelistā Iohannē, Augustinus. Faciūt hoīes uoluntatē suā, nō dei:
quādo faciūt qd uolunt, nō qd iubet deus. Qm̄ autē ita faciunt quod
uolunt, ut tamen sequatur uoluntatē dei: nō faciunt uoluntatē suā
quāuis quod uolunt faciant. Hæc ille. qd certe scripturis omni ex p̄-
te cōsentaneū est, alioquin nō dixisset ipse Ch̄s. Descendi de cœ-
lo, nō ut faciā uoluntatē meā, id est qd nō sit diuinā cōformis: q̄ sic
mea foret, nō dei: sed uoluntatē eius q̄ misit me. Si profecto lecta
hæc probē appendisset Erasmus: nō effudisset quæ impræsentiaꝝ
uti impia & blasphemā reprehendimus.

Prop. 84

¶ Qui crediderunt Ch̄so: spiritualis doctrinæ musto sceleriter ad
uitæ cœlestis amorē incalēscunt ac uegetantur, nec id factū ē pri-
us, q̄ Christus sibi iungeret ecclesiam sponsam suam.

Censura.

A ¶ Bis p̄sentibus offendit uerbis scriptor. Primū q̄ indefinite dicēs
q̄ crediderūt Ch̄so &c. suū & Lutherānorū firmat errorē: q̄ asse-
runt fidē sufficere ad salutē: quod planē esse hæreticū iam sæpius
monstratū est. Cui autē nō fat illa fuerint: istud pro testimonioꝝ con-
mulo Ch̄si capiat uerbū, quo undecim apl̄s suis post resurrectionē

Math. 28.

nē in monte Thabor apparens dixit. Data est mihi oīs potestas in
cœlo & in terra. Eunt ergo docete oēs gētes, baptizantes eos in
noīe patris & filij & spūs sancti: docentes eos seruare oīa quæ cun-
q̄ mandauī uobis. Ecce ad salutē necessaria docet Ch̄s opa. Nō
ergo fat est illi credere & eius lauacro semel fuisse baptizatū. Do-

B cete (inquit) baptizatos seruare quæcūq̄ mandauī uobis. Alterū
quo hīc ueritatē læsit scriptor, est: Istud nō est factū prius q̄ Ch̄s
sibi iungeret ecclesiam, ut quis spūalis doctrinæ musto ad amorē cœ-
lestis uitæ incalēsceret ac uegetaret, qd palām erroneū esse crebro
antea docuimus, tenēdūq̄ oēs & singulos patriarchas, prophetas,
ac istos, q̄ ab Abel sc̄to ad infantū usq̄ Ch̄i fuerūt, eodē spūalis
doctrinæ musto quō & nos Christiani feliciter ad uitæ cœlestis
amorem incaluisse, quod nō obscure tradidit apostolus Corinthi-
is scribendo dicēs. Nolo uos ignorare fratres quoniam patres non
stri oēs eandē escā spiritualem manducauerunt, quam (supple-
dum) & nos manducamus, & omnes eundem potum spiritualem
biberunt, & quasi occurrens quæ fieri illi potuisset quæstioni, quo-

1. Cor. jo.

modo scilicet id uerū esset: adiecit & ait. Bibebant autem de spiri-
tuali consequente eos petra: Petra autē erat Christus. Quoniā uero
hæc aliq̄ ad hunc scopum multa, cum sanctorum explanationi-
bus antea proximis: hic illa fat fuerint.

¶ Deus misit filiū suū, ut sua morte mūdo p̄ fidē cōferat salutē gra-
uitā, ne q̄s sponte periens haberet qd p̄texeret suæ malitiæ: facilis
aditus datus est oībus ad salutē. Nō em̄ exigitur pro prioribus ad-
missis satisfactio, nō legis obseruatio, nō circūcisio, tantū q̄ crediti-
litutus est à condemnatione.

Prop. 85.
Cap. 5

¶ Omnia hæc Lutherānā sapiunt doctrinā: qua mūdo princeps ip-
sius, decoris miseroḡ hoīm sermonibus psuadere satagit, q̄ ad salu-
tatē sola fides sufficit, qm̄ ut hic dicit Erasmus, illā deus offert gra-
uito, utq̄ ad eā facillē esse aditū cōprobet, testatur nō exigī pro pri-
oribus admissis satisfactio, qd ut subtilius & quasi mellitū acule-
um incauti acceptent, instar aloēs qd saccharo solet cōtegi ut facili-
us ab ægrotis assumi ualeat: operit debitam iustitiæ legibus sa-
tisfactionē ueteris instrumētī obseruatijs ac circūcisione, q̄s certū
est nō esse mō ad salutē requisitas: colligens ex oībus his q̄ q̄ cre-
dit Ch̄so, tutus est à cōdēnatione, nec deuincitur ad aliquā p̄pec-
catis satisfactionē. Sic mūdo p̄ nouos theologos suis illudit sophis-
matibus dæmon: cū tñ psuaferit illis perosa sese cū primis habere
sophismata, suggesteritq̄ ut ipsi cū in morib⁹ acutissimi sint sophi-
stæ: p̄petuo contra artē qua docet in philosophia hō sibi à fallacijs
hmoī cauere, declamēt. Asserere autē deū mūdo salutē sic cōferre
gratuitā, q̄ ad eius cōsecutionē nō sint p̄nitentiæ opa pro adultis
necessaria, qd est nō exigī satisfactionē plusq̄ mō circūcisio requi-
ritur necessaria: hæresis contra Lutherū & affectatores eius ac p̄ce-
ptores iustissime damnata est.

¶ Christus mulieris Samaritanæ uitā comiter arguens: Recte (in-
quit) dixisti, tibi non esse uirum: etenim cum quinq̄ uiros habue-
ris ad libidinem, nullum tamen habuisti legitimum.

Propo. 86.

¶ Quis nō admiret Paraphrasis huius temeritatē: q̄ p̄cedit hic illi
lū pro Ch̄i uerbo reddere, qd illi plane aduersat: Porro dixit muli-
eri illi dñs. Quinq̄ em̄ uiros habuisti, & nūc quē habes nō est tuus
uir, indicās manifeste idē proflus eē, mulieris cuiuslibet hoīem nō
esse uirū, & nō esse legitimum: & idē rursum oīno sibi uelle, uirū esse

Censura.
D

mulieris, & esse maritū legitimū. Nihil profecto aliud signat hæc Christi uerba. Quinq; uiros habuisti, q̄ si diceret: quinq; uere legitimos habuisti: & nūc quē habes nō est tuus uir. Nō em̄ adiecit ut diceret, nō est tuus uir legitimus: q; plane ita accipitur locutio, ut nul- lus cuiusq; mulieris uir dicatur, nisi ei fuerit legitime copulatus: cū idē oino sit uirū esse mulieris, qd̄ esse maritū. & talis est scripturæ usus, ut nomen uir ubicūq; agitur de cōiugio, pro marito semp̄ po- natur, ut in Genesi ad primā oim̄ matrē dñs ait. Et sub uiri potētia te eris. Itē regi Geraræ Abimelech, de Sara uxore Abraham: Red- de (inquit dñs) nūc uiro suo uxore. In eunagio autē, Iacob genuit Ioseph uirū Mariæ. & ap̄lus. Si mulier fidelis uirū habeat infide- lē, & hic cōsentit habitare cū illa: nō dimittat uirū. Sed cur protra- himus sermonē: cū oino uir apud gr̄maticos qd̄ dicimus teneatur certum: Si profecto uiri nomen cum de connubio sit sermo, pro marito legitimo (quod non est, nisi legitime uxori f̄xerit coniu- gētus) quandoq; non caperetur: haud uerum esset Christi uerbū ad Samaritanam: scilicet, Nunc autem quem habes non est tuus uir. Falsum quippe diceret, si uiri nomen, illegitimum signaret: quoni- am homo ille qui ad libidinem ea tum utebatur, uir eius illegitim⁹ erat, id est reputatus & non uerus maritus. Temerarie igitur & er- ronee pro eo quod præmiserat Ch̄sus ad mulierem illam dicens. Quinq; em̄ uiros habuisti (qd̄ re uera de legitimis accipi debet ma- ritus) id nobis reposuit Paraphrastes. Etenim cum quinq; uiros ha- bueris ad libidinem: nullum tamen habuisti legitimum.

Prop. 87 ¶ Fides sola purificat corda, reddiq; idonea quibus credantur phi- losophiæ cœlestis arcana.

Censura. ¶ Assertio hæc, Fabro, Luthero, & Erasmo cōmunis, in p̄cedēti- bus ut hæretica manifeste plus decies reiecta est, nec id qd̄ imme- rito, dicēs em̄ sp̄s dei p̄ Abachuc prophetā, Iustus ex fide uiuuit: qd̄ Romanis scribēs Paulus renarrauit, & Petrus. Nihil discreuit deus inter nos, scilicet Iudæos, & illos Gētiles: fide purificans cor- da eorū, nō adiecerūt exclusionis uocē ut dicerēt iustus ex sola fide, hoc est p̄ solā fidē uiuere: & sola fide purificans corda eorū. Si p̄f- ecto ita dicerent (quē admodū de se Iudæis asseruit in causa confimi- li Ch̄sus) Abachuc, Petrus & Paulus: similes essent Fabro, Eras- mo, & Luthero mendaces, quod haud quāq; fieri possit. Non em̄

Gene. 3
Gene. 20
Matt. 1
1. Cor. 7

Prop. 87

Censura.

Abac. 2.
Roma. 1.
Actu. 15.

Iohā. 7.

est dissensionis deus, qui p̄ eundē aplm̄ Paulum dixit. Ei si habue- ro in me fidem, &c. Charitatem autem nō habuero, nihil sum. Illud mihi considera prudens lector, nusquam esse maiore pœ- nitentiam eorum qui Christianæ ueritati ex animo faueant, q̄ inter religionis ac doctrinæ proceres.

¶ Haud parua immodestia hæc Erasmus in primog. theologice disciplinæ & uite regularis contumeliā excogitata ædidit. Si autē uerū locutus est, prudens iudicet lector. Paulo ante uero huiusmodi uerba dixerat nullū esse capitaliore hostem euangelicę doctrinę, q̄ qui sacras literas ad suos prauos detorquet sensus, quod est p̄be- fatore dictū. Nempe ne id quidē inficiant p̄tinacissime literas ip̄- sas sacras ad suos impiissimos puerentes sensus. Non id Atrius, non Pelagius, nō Luther, & cū eo sentientes negāt. Bona quippe sunt hæc que cum catholicis usurpant uerba. Cor autē & conscien- tia eorū dēmonis supbia sunt adeo cęcata, ut errare oēs existiment, qui cū eis non errant, sed eorū obstunt erroribus. Diceret nobis uelle Erasmus, qui hac tempestate Christianę ueritati ex animo fa- uentes, infinitis p̄pe h̄resum capitibus, tum iam olim damnatis, ed p̄se restauratis, tum nouis restiterunt: nonne doctrinę p̄ce- sses? Norit dein Erasmus, nullos maiori pietate fidei fauere, q̄ reli- gionum bene institutę, hoc est ubi pro patrū normis uiuunt, p̄ce- res faueant, & animo p̄pendat, ne scribendo forsitan commiserit, un- de sit auditurus. Ex ore tuo te iudico serue nequam.

¶ Lex Moysi nō punit, nisi publica crimina: supbia, fastū, inuidiā, odiū, nō punit: sed hæc magis execrat deus, q̄ ea que punit lex.

¶ Propositio hæc falsa & scripturę contraria inde conuincit: q; Le- uit. capitibus. iij. v. & vi. punitiuas statuit deus pœnas in uniuersum, pro cuiuscunq; p̄cepti transgressione, etiā exoluedas publi- ce, siue crimina publica essent, siue nō, & primo quidē de cōmissis p̄ignorantiā agitur, p̄ uno quoq; hominū statu, ca. iij. deinde cap. v. de patris p̄ passionē, & deniq; ca. vi. de factis ex certa malitia. Porro ibi legitur nō semel. Anima q̄ peccauerit p̄ignorantiā, & de uniuersis mandatis domini que p̄cepit ut nō fieret quidpiā fece- rit: si sacerdos q̄ unctus ē, peccauerit, &c. Alijs etiā eiusdē legis ua- rijs locis cōsilia ponunt. Q; p̄terea lex ipsa supbia puniret, cōstat. Ita em̄ libro Numerorū habet. Anima que p̄ supbiā aliquid com-

Prop. 88.
Cap. 7

Censura.
F

Lucę. 10.

Prop. 89.
Cap. 8

Censura.
G

Cap. 4

Num. 15.

Deut. 17

miserit, siue cuius sit ille, siue peregrinus: quoniam aduersus dominum rebellis fuit, peribit de populo suo, & portabit iniquitatem suam. In Deuteronomio uero sic habemus. Qui autem superbie nolens obedire sacerdotis imperio, eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel, cum quisque populus audierit, timebitur nullus deinceps intumescat superbia. Quoniam igitur lex prece- nas unicuique preceptorum purgationi decernit, notum relinquitur, per eam inuidiam puniri esse & odium.

Prop. 90.

¶ Duo sumus ego & pater: sed duorum idem est testimonium, idem iudicium, sed ex his duobus unus est, qui si solus esset, tamen esset irrefutabile iudicium eius.

Censura.

H

Iohan. 9.

¶ Afferere dei filium & patrem eius duo esse simpliciter, hæreticum est: quoniam contraria ipsius filii uerbo. Ego & pater unus sumus, unum indu- bie sunt: non duo. Quod enim catholice recipimus patrem & filium duas esse personas, duos suppositas: non infert ista: duo sunt pater & filius. Qui enim unum personam esse sententia & naturam: duo esse dici non possunt. Et hæc doceri debuerat Erasmus: ne (quod hic egit) Arianorum uteret sermone, à quo non dubito eum quoad hoc animo distare, nec enim Christi uerba quæ hic Ioannes recēset, uolunt quod pro eis ille scripsit Christus enim dixit. Iudicium meum uerum est, quia solus non sum; sed ego, & qui misit me pater, quod autem ad pharisæos ueritatis inimicos, quasi ad homines de lege quæ non poterat declinare secutus arguendo addidit dicens: In lege uestra scriptum est quia duorum hominum testimonium uerum est, id est ad ferendum iudicium modum legitimum duo testes sint, sufficere decernitur, etiam in causa sanguinis, non debuit ab Erasmo ad explanationem euangelicæ ueritatis pro Christiano trahi, quasi ita duo testes essent pater & filius, ut homines duo, testes duo sunt, quod ut premisimus, hæreticum omnino est. Quod denique subiunxit inquisiens: Ex his duobus unus est, qui si solus esset, tamen irrefutabile esset iudicium eius: ad euangelium non pertinet, imò & in philosophia notissimum est, patrem mortalem esse absque filio non posse. Si uero ex impossibili arguat Erasmus (impossibile siquidem est, patrem æternum solum esse) ad quod ait dialecticus sequitur quodlibet, ipse uiderit.

Prop. 91.

Censura.

¶ Propositio hæc manifesta est in fide erronea, ceu iam creberrime ostensum est. Quod si dixisset Erasmus: sola credulitas uitæ ad immo-

talitate, ianua seu introitus est: audiri utcumque poterat, uerum quoniam uita ipsa omnium mandatorum obseruantia est, & quidam unica, quæ angusta, & proinde illam pauci ingrediuntur: scripturæ planè aduersatur dicens, sola credulitas uiam esse ad immortalitatem.

Matth. 7.
Luca. 13.

¶ Non punit deus liberos ob delicta parentum, quemadmodum docet esse, nisi filii parentum æmulentur uitam, sed huic, scilicet cæcæ nato, casu quopiam accidit cæcitas.

Prop. 92.
Cap. 9.

¶ Cum in præsentia de temporaria poena solummodo agatur, qualis est corporalis cæcitas: quod hic asserit Paraphrastes, hæreticum omnino est, quoniam manifeste sacris aduersatur scripturis. Dicitur enim in Exodo. Ego sum dominus deus tuus, fortis zelotes, uisitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum quæ oderunt me. Mirabile quod est hominem acerrimo natum ingenio, quæ pro officii suscepti ratione non ositantur omnem debuit scripturam legisse paginam: ita dum scriberet hic, liberos non puniri temporali ob parentum scelera, somno fuisse captum, ut non animaduerteret non modo propter peccata parentum proles extrema frequenter punitas fuisse supplicio, uerum quæ & cætera uiuentia cuncta, hoc attestat scriptura quæ ait de uniuersali agens diluuium. Consumpta est omnis caro quæ mouebatur super terram, uoluerunt, animalium, bestiarum, omniumque reptilium quæ reptant super terram uniuersis hominibus, & cuncta in quibus spiraculum uitæ est in terra, mortua sunt. De cõsolatione uera pentapolis, id est Sodomorum, & circumadiacentium ciuitatum quatuor, totiusque regionis: eadem loquitur scriptura dicens. Domini pluit super Sodomam & Gomorram sulphur & ignem à domino de cælo: & subuertit ciuitates has & omnem circa regionem, uniuersos habitatores urbium, & cuncta terræ uerentia. Quomodo ite Erasmo non occurrit clades famis, pestis, & bellum, quæ matrem Iudæarum, cæterisque cunctis populi illius liberis, ob iniuste Christo illatam mortem, per Romanum militem misit deus: Illis certe domini flagellis factum est, ut abundanter sentirent proles ipsæ quod earum fuerant imprecatori parentes, dum dixerunt. Pila- to: Sanguis eius super nos, & super filios nostros, quod futurum pronunciauerat Christus Iudæis ipsius matribus, dicens. Super uos ipsas flete, & super filios uestros: quoniam ecce uenient dies in quibus dicent: Beatæ serui- les, & uentres qui non genuerunt, & ubera quæ non lactauerunt &c. Hæc cum sint notissima, pendere debet Erasmus, & non ad poenam similibilè intorquere, quod de æterna (quæ sensus dicitur) per Eze-

Censura.
K
Exo. 20.

Gene. 7.

Gene. 19.

L

Matth. 27.

Luca. 23.

Ezech. 18.

chielem dñs dixit. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Filius nō portabit iniquitatem patris: & pater nō portabit iniquitatem filij. Iustitia iusti sup eū erit: & impietas impij erit sup eū. Et p̄sertim eū uni uersalis ecclesiæ decreto, sacro apud Lateranū concilio generali, p̄sidente Innocentio tertio, uiro eū doctissimo tū optimo: definitū olim fuisse istud non dubiū est. Ita etenim in quadā decretali legis mus ep̄la. Sacri approbatione concilij statuimus, quatenus si patri, auctori, aut feudatarij seu uicedomini aut alij beneficiati alicuius ecclesiæ rectorum, uel clericum alium ipsius ecclesiæ, per se uel per alios occidere ausu temerario præsumperint: officia eiusmodi & beneficia prorsus amittāt. Et ne minus uindictæ q̄ excessus memoria prorogetur, nō solū de p̄missis nihil pueniat ad hæredes, sed etiam usq; ad quartā generationē posteritatis talium in clericorum collegium nullatenus admittantur. A libi quoq; de hæreticorum agens p̄nensis idem Romanus potūti sex inquit. Seueritatis censuram (qua scilicet mulctandi decernuntur hæretici) orthodoxorū ex hæredatio filiorum, quasi cuiusdā miserationis prætextu, non debet ullatenus impedire: Cum in multis casibus: etiam secundum diuinum iudicium) filij p̄ parētibus tēporaliter puniantur: & iuxta canonicas sanctiones quandoq; feratur ultio, non solum in actores scelerum, sed etiam in progenie damnata. Sic ibi. Quod deniq; dicit Erasmus, cæcitate illi cæco casu q̄ piam accidisset: si deū respicias, aperta blasphemia est. Porro quo ad eū neq; arboris folij casu in terrā decidit, quanto minus dixisse debuit, casu hunc factū à nauitate cæcum: & maxime cum cæcitatatis illius finē, in textu Iohannis expressum habeamus. Ait enim Quia sic natus est, ut manifestentur opera dei in illo. An nondū uos quoq; ceteri creditis: omnia patris esse que p̄ me dicuntur aut geruntur, & nullum inter nos duos esse discrimen? hoc mihi docenti toties credere deberatis.

N In hac assertiōe istud tantū displicet, q̄ Paraphrastes Christum introducit dicentē, inter se & patrē nullū esse discrimen, quod quidem uerbū: etū ut reor non id uel it Erasmus: Sabellij tamen sacrilegam restaurat hæresim: quæ (doctore post Epiphaniū & Philastrium Augustino) asserbat deū non esse in personis trinū: sed eū de esse patrē & filiū & sp̄m sanctū. Porro si uerū dicit Erasmus nullum esse inter patrē & filiū discrimen: neq; p̄sonale ullū erit, si

cuti nec essentielle est. quod ad prauū Sabellij dogma oīno p̄tinet, quā & ipsum in terminis est reuocare. Neq; locus hic est ut p̄texat pro Erasmo quis solū illū essentiā attendisse, dū scripsit nullū inter patrē & filiū discrimen esse: tum q̄ huiusmodi diuinarum uarietatem sonarum neq; ipse capere uideatur, neq; prospicere: tū q̄ ubi etiam ipse hic pie sentiret, cum ille uelit suā Paraphrasim expositionis cuiusdam haberi loco, opus erat hoc in articulo, ubi fidei nostræ pondus collocatum est, uigilanter eū debita uti discretionē, & nō generatim dicere, nullū esse inter patrē & filiū discrimen.

Passus est dominus futurum ecclesiæ suæ principem in hunc errorem pio quidem affectu cadere: quo certius et efficacius in posterum eximeret omnem uiscendi libidinem, ac ius armorum in totum excuteret, posteaq; & illū obiurgasset, qui nō dū accepto iterū dicto pium dñm pio affectu aduersus impios tueri pararet.

Et si diuus Augustinus ad uirū egregiū Publicolā scribens ita dixerit. De occidendis hominibus ne ab eis quisq; occidatur, nō mihi placet consilium: nisi forte sit miles, aut publica functione teneatur, ut non pro se hoc faciat, sed pro alijs, uel pro ciuitate, ubi etiam ipse est, accepta legitima potestate: si eius congruit personæ, sintq; alia sanctorū pleraq; dicta p̄ Gratianum in decretorū patrum uolumine collecta, quæ idē oīno p̄tendere uidentur: Cū tamen & alia idē nō pauca citet, q̄ oppositā partem uidentur plane referre ac statuere: prudēter inde colligitur, nō ad id agitari hic inter sanctos: unū uidelicet liceat cuiq; alter: ne ab illo iniuste perimā interficere: neq; an id sit perfectionis necne: & ita expediens. Licet enī (ait apostolus) multa: quæ non expediunt. Manet proinde ratū quod in superioribus comprobatū est, uim scilicet utilitatem esse repellere, moderamine inculpatæ tutelæ in omnibus retento. Hinc errorem iam omnino monstratū est, quod hic quoq; repetit Erasmus: q̄ certe hic termino ultionis oīno abutitur. Qd̄ enī Petrus piū magistruū affectu pio tueri ab iniuste illata uti pro uiribus molitus ē: ne qua q̄ ultio dici p̄t, s̄ defensio, suapte natura legitima, p̄pter circūstantias tñ rei illicita, q̄ scilicet cū quæsitū à Ch̄so p̄ p̄los extitisset: Die si percutimus in gladio: non expectato respōso ferrū corripuit Petrus, nō ex iudicio rationis, sed tumultuante passiōe supatus, unde neq; illud Ch̄s magno uirū uerit ipsi Petro. Erroneum de

De p̄nens. ca.
in quibusdā
in anti.

M
de hære. cap.
uergētis in le
uatum in anti.

200. 93
ap. 14

Censura.

I. h. de hæresibus ca. 47. p. 11
de operum. 11

200. 94:
Cap. 12

Censura.

O
Ep. 14. refer.
Gratian. 23.
quest. 7. ca. de
occidendis,
Prescriptis cā.
& quæstione:
1. Cor. 6. 10.

Luce. 12

nig; in fide & moribus oino est qd̄ asserit Erasmus: Christū uidel̄ cet dicēdo Petro, Mitte gladiū tuū in uaginā: calicē quē dedim; hi pater, nō uis ut bibā illū; ius armorū in totū excussisse, & miror uehemētē: si ista cuiquam leſtori probata fuerint, cum sint manū feste (ut in prioribus ostensum est) falsa & pernicioſa.

Prop. 95.

¶ Hæc nimirum est prima professio uolentium principum aulis sese addicere abnegare Christum, hoc est ueritatem.

Censura.

P

¶ Esto, in aulicorum plurimis rara dicatur esse fides, perperamq; ipsi principum domibus complura fiant: & quo illic magis arduū tractantur, eo nocentiora sunt quæ contra ius & æquum ibi admittuntur: hæc nihil ofecius Erasmi assertio ita ex toto posita, aulicorum ordini impensissimè contumeliosa est: In quo nonnullos uiros esse bonos ac deum timentes qui inficiatur, maxima temeritate ac superbia uictus est, diciq; de eiusmodi homine uere potest, quæ Christum negauit, id est ueritatem.

Prop. 96.

Cap. 19

¶ Nihil Christus respondit eorum quæ expectabat præses: qui ad causæ defensionem cupiebat instrui, pro iudice futurus patronus, uerum quoniam ea res sp̄ciem præbuisse, quasi nolens pateretur nihil huiusmodi, tantum de potestate quam sibi Pilatus arrogabat respondit: subindicans nec illi liberum esse, absolueret: cum illi potestas seruire cogeretur furori Iudæorum.

Censura.

Q

¶ Quod in primis hic asseritur, Christū noluisse Pilato respondere unde posset ad causæ defensionē instrui: impium oino est ac iniq;: quasi scilicet ueritatē iustitiæ Christi siluerit, quæ p̄ Pilatū agnita nō ille fieret innocentis homicidæ: quod absit, ut de ipsa ueritate Christo eē sapiamus. Alioq; cōtra legē suam manifeste egisset: ubi iussit, dicens. Erue eos q; ducunt ad mortē: & q; trahunt ad interitū liberare ne cesses. Si dixeris, uires nō suppetūt: q; inspector est cordis, ipse intelligit. Certū est aut̄ qm̄ q; ueritatem tacet de industria, quæ propoſita iudici iustū ab iniusta nece liberaret: uerus censetur homicidæ, qm̄ dat suo silētio causam morti, cōtra illud, Nō occides plane agēs: & cōtra illud, In fontē & iustū nō occides. Quib; legis decretis cōstante se gerens Christus: creberrime Iudæis in suā conspirantibus mortē propoſuit omnia p̄ quæ debebant eū nō mō iustū & innocētē reputare: uerū ut Saluatorem & redēptorē obuiis manibus cū omni gr̄a suscipere, multa in his agēs ut homo, multa

Prover. 24

Exodi. 20.

ib. dem. 23

item quæ à puro homine haud fieri potuissent. Tentatis aut̄ modo quodā humano & politico omnibus: tandē ut deus uidens cordis infelicū duritiā, ad plurima respondere destitit. Nā semel his uerbis postulantibus eū, Dic nobis si tu es Christus: ait illis. Si uobis dixerō: nō credetis mihi. Si aut̄ & interrogauerō, non respondetis mihi, neq; dimittetis. Nō itaq; asserendū, Christi ueritatē negasse iudici: quā si dixisset, æquū nullisset iudiciū. Temerariū dein censeri debet, dicere in illo forensi strepitu Christū potuisse sic instruere præsidem, ut de iudice patronus fieret. Egit em̄ Christus quod reo incumbit accusato, id est obieſta falso crimina non agnoscere, sed detrectare: & præsertim ubi iudex accusatorū non ignorat malitiā & innocentia accusati: cōtra quē nulla producūtur legitimorū hominū testimonia, q̄ omnia in p̄senti causa fuisse manifestū ē. Quicquid p̄tea dixisset Christus Pilato, notissimū est quia si fieret patronus delati, nequa q; illi innocentia suffragaret. Necessè est em̄ absolutionē immeriti, p̄cēnā ut cōmeriti dānationē à iudice proferri, neq; à patrono id fieri potest. Quod deniq; ait hic Erasmus, Christū subindicasse Pilato nō fuisse liberū, &c. ut in fide esse erroneū, in superioribus monſtrauimus. Finis.

Luce. 22.
R

ERRORES EX CERPTI EX PARAPHRASI ERASMI IN Marcum, cū adiectis in eisdem Quæstis.

¶ Attulerunt legum conditores & philosophi quoddam euangelium suum: sed partim uanum & fallax, partim dilutum & inefficax. Certius autem ac solidius euangelium proditum est à Moysē & prophetis, præparans tantum ad cognitionem ueritatis, nec satis efficax ad præstandam perfectam salutem.

Prop. 97
Cap. 1.

¶ Horū, scilicet Moysi & prophetarū, euangelii plus habet terroris q; lætæ promissionis, magisq; p̄didit malitiā hominū q; diluit: ac dei potentia magis ingessit animis hominū, q̄ clementia ac bonitatem commendauit, terrore incutiens potius q̄ amore inferens.

Prop. 98

¶ Quid em̄ supererat, nisi postea q; legē didicerat hoies se peccatis obnoxios, nec posse ab his temperare: simulq; scirent dei seueri iudicis iudiciū neminem posse efugere: nisi ut trepidarent, horre

Prop. 99